

54(477)
С 13

Микола САВЧУК
Володимир ГАВРИЛЕНКО

КОЛОМИЯ. ЗУНР/ЗО УНР

Ціна сього
Коломия, дня 21. падолиста 1918

ПОЖУТСЬКИЙ ВІСНИК
Виходить що четверга і неділя

Пароплата за рік 10 К., за місяць 10 К. Мертв. пеня 2 К.
Підписка за рік 40 К.

Микола САВЧУК
Володимир ГАВРИЛЕНКО

До 100-річчя Західноукраїнської Народної Республіки

КОЛОМИЯ.
ЗУНР/ЗО УНР
(1 листопада 1918 р. — 24 травня 1919 р.)
Книжка-альбом

Коломия: Вік, 2018.

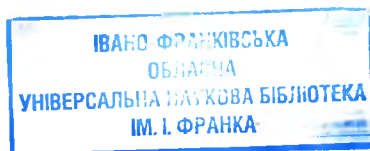
ББК 63.3(4Укр)
С13

УДК Савчук Микола. Гавриленко Володимир. Коломия. ЗУНР/ЗО УНР. Фотоальбом. — Коломия: Вік, 2018. — 112 с. ISBN 966-550-174-7
С13

Це унікальне видання розповідає сучасникам-коломийцям про боротьбу їхніх предків далекого 1918-го, коли західні українці проголосили рідну державу ЗУНР, завзято її боронили і залишили нащадкам втілити в життя надзвичайну ідею, проаналізувати причини поразки та пам'ятати приклади героїзму. У книжці-альбомі використано більшість досі невідомих або маловідомих світлин з 1918 — 1919 р.р.

Графічні ілюстрації Едварда Козака (ЕКО)

ISBN 966-550-174-7

©Коломийська міська рада
©Микола Савчук
©Володимир Гавриленко

I

І ЗАЙШЛО ЦІСАРСЬКЕ СОНЦЕ...

Тривав четвертий рік Великої війни. По всій Європі лунали вибухи, зойки поранених, зітхання знедолених. Занепало економічне й культурне життя. Мілітарний дух запанував на християнському континенті. Високі Альпи й Карпати були вкриті тілами наших предків. Під ту пору галичани, а поміж них тисячі вояків з Коломийщини, перебували у складі різних армійських формацій. Одні з багнетами наступали на ворожі шанці, інші лежали по австрійських шпиталях без рук, без ніг, деякі перебували в далекому російському чи італійському полоні. А січові стрільці з Легіону УСС ще вірили в щасливу зорю української незалежності.

Герб імперії

Останній цар Австро-Угорщини Карло Франц Йосиф I розмовляє з містянами. Коломия, 1917 р.

КОЛОМИЯ У ПЕРШУ СВІТОВУ ВІЙНУ

*Вояк Австро-Угорської армії
Юрій Андрусак з с. Мишина. 1915 р.*

Коломийщина перебувала у страшних військових жорнах. Ворожі війська опановували й покидали її, місцевий люд убивали, принижували й грабували. Зрештою, усім уже набридло воювати й страждати. Європейські володарі з острахом і надією сподівалися закінчення Світової війни. Діти чекали батьків, матері — синів, жінки — чоловіків...

На очах гинула велика Австро-Угорська імперія, в якій жило понад 50 млн. громадян 25 націй і народностей, яка проіснувала 146 років і була прихильною до галичан. У повітрі запахло великими історичними переминами. Чехи, поляки, серби, хорвати, словаки зрозуміли, що настав історичний шанс відродити свою державність. Збагнули це й західні українці.

*Вояк 36 полку піхоти Австро-Угорської армії
Павло Круський з Коломиї*

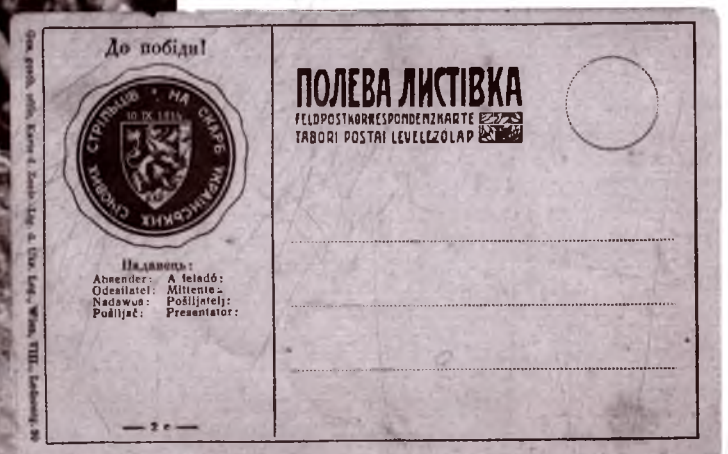
Знак 36 полку цісарської-королівської крайової оборони Австро-Угорської армії, який дислокувався в Коломиї. Носили на шапці. Оскільки в цьому полку служили здебільшого місцеві українці, то на ньому вжили й української мови.

КОЛОМИЯ У ПЕРШУ СВИТОВУ ВІЙНУ

Коломийська людність 1918-го року становила, мабуть, половину від передвоєнної. Однак у місті ще залишалися активні люди, які намагалися в той невідрадний час підтримувати всі царини суспільного життя, стежити за перебігом світових подій і навіть виношували сміливі політичні плани.

Сотник Легіону УСС Омелян Левицький (1875 — 1917)
з Коломиї. Командував Гуцульською сотнею.
Загинув під Кирлібабою на Буковині.

Листівка Легіону УСС. Відень, 1914 р.

II

І ВДАРИВ УКРАЇНСЬКИЙ ГРІМ!

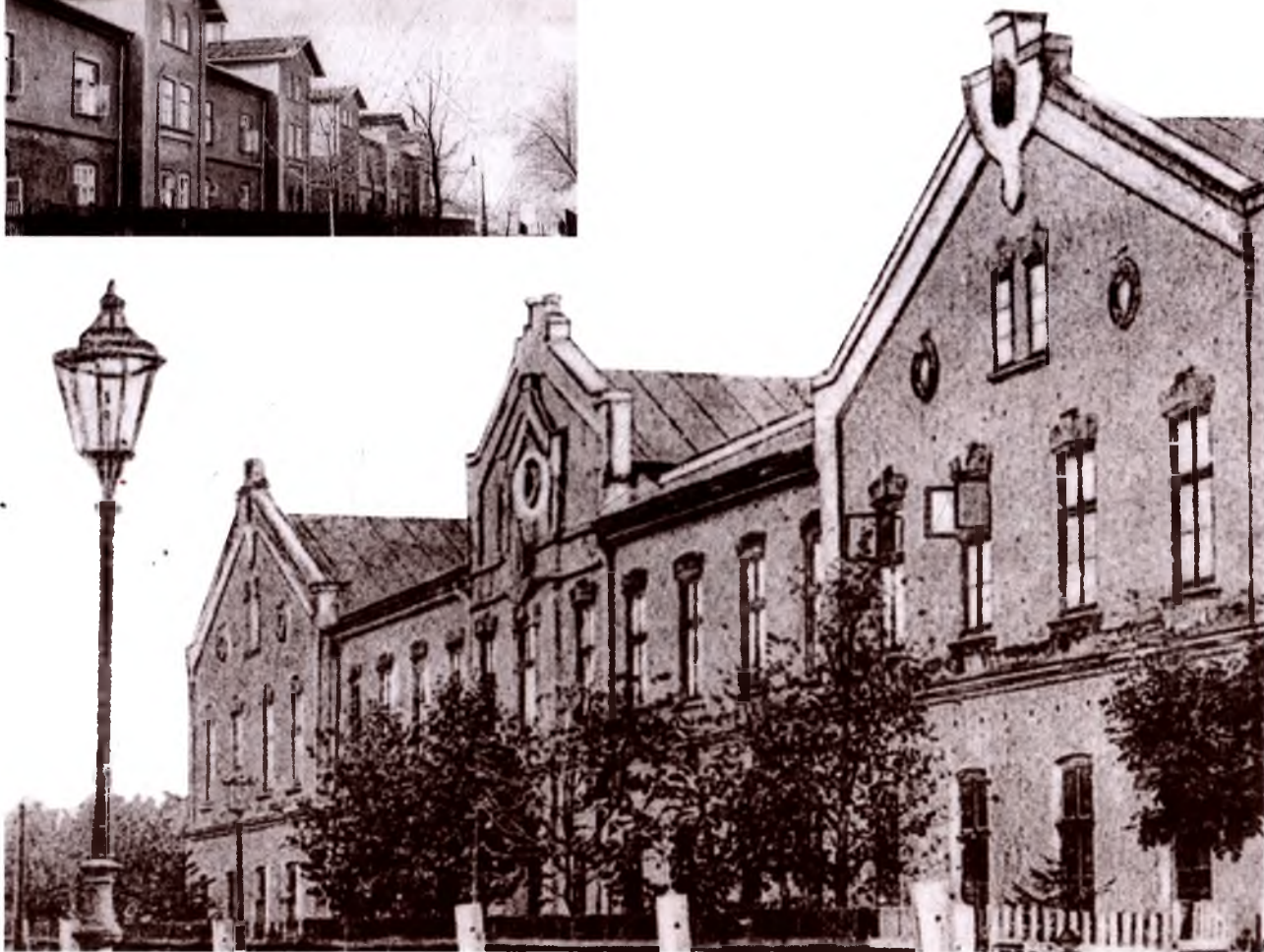

1. ТРИВОЖНА НІЧ, ПРЕКРАСНИЙ ДЕНЬ!

«Падолиста революція 1918 р. застала галицьке Покуття в якнайдогідніших для українців обставинах», — так починає свої спогади про проголошення ЗУНР у Коломиї учасник тих подій, поручник Віктор Воробець. Він, ясна річ, мав цілковиту слухність.

У жовтні в Коломиї перебували 24 полк піхоти, 36 полк крайової оборони, 35 полк загального ополчення, а також два курені поворотців з російського полону. Більшість у цих військових формаціях становили українці з Покуття й Гуцульщини та з Буковини. І що важливо, поміж них були досвідчені підстаршини й старшини, які пройшли важкі фронти Першої світової. Крім того, у місті розташовувалася головна етапна квартира 7 армії Австро-Угорщини з великими запасами амуніції та фінансів. Оточували Коломию й патріотичні села та містечка.

Касарні (казарми) Австро-Угорської армії в Коломиї. 1900-і.

*Поручник Австро-Угорської армії
Володимир Бемко*

Головною дійовою особою тих подій справедливо вважають поручника Володимира Бемка (1889 — 1969). Уродженець Тернопільщини, він студіював право у Львівському та Краківському університетах, брав активну участь у патріотичному русі, за що 1910 р. його засудили. Під час війни хоробро воював на сербському та італійському фронтах, був поранений та підвищений до ранги поручника. Опинився в 24 полку піхоти в Коломиї. У вересні 1918 р. їздив до Львова, де зацікавився з провідними українськими діячами і на їхню пораду заснував у Коломиї Військовий комітет на все Покуття, який підлягав Центральному Військовому Комітетові у Львові.

На початках до Військового комітету належали самі старшини: поручники 24 полку піхоти Володимир Бемко, Богдан Білінкевич, Степан Сверида; від 36 полку крайової оборони — поручники Теодор Примака, Мацієвич і чотар Дмитро Легкун; від 35 полку загального ополчення — хорунжий, прізвище якого, на жаль, невідоме. Тоді чи пізніше там ще були поручники Омелян Паліїв та Іван Корженьовський. Цей комітет діяв за законом конспірації, але незабаром свою таємницю його члени відкрили ширшому колові коломийських українців, створили в Народному домі «Український клуб», де обговорювали поточні

проблеми. Водночас нав'язали довірливі контакти з іншими старшинами, а також узгодили кандидатури на головні міські посади у випадку проголошення української влади.

ТВОРЦІ Й ВИКОНАВЦІ ЛИСТОПАДОВОГО ЧИНУ В КОЛОМІЇ

*Поручник
Австро-Угорської армії
Богдан Білінкевич*

*Четар УСС
Петро Арсенич*

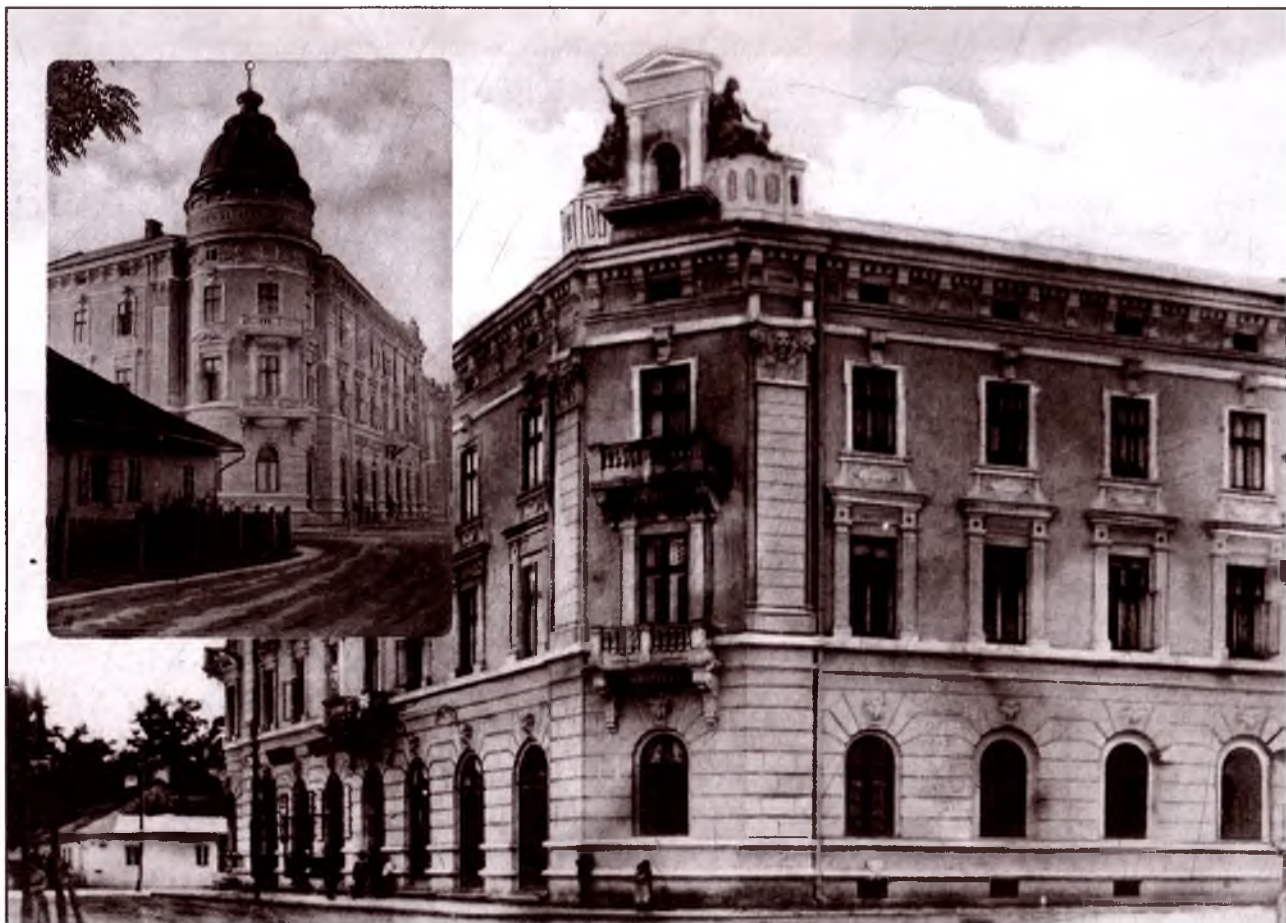
*Четар УСС
Степан Глушко*

*Поручник УСС
Микола Саєвич*

Отже, 30 жовтня в Народному домі зібрався Військовий комітет, на який з'явився кур'єр зі Львова, хорунжий УСС Володимир Мурович. Він повідомив, що вночі в усій Галичині українці повинні взяти владу. Коломийці негайно почали діяти. Військовий комітет наказав поручникові Богданові Білінкевичу силами I куреня 24 полку піхоти захопити пошту, староство й магістрат. Другому куріневі цього полку наказано взяти під охорону залізничну станцію і вислати паротяг до с. Коршева по працівника залізниці Володимира Кобринського, щоб негайно його привезти до Коломиї та призначити начальником стратегічної залізничної галузі.

Народний дім перетворився на штаб, сюди приходили військові й цивільні, отримували накази й поради. Містом снували військові стежі I куреня 24 полку піхоти. Хтось нашвидкуруч писав перші відозви, які тієї ж ночі надрукували. З Коломиї в округу поїхали невеликі відділи з куреня поворотців під команду поручника Зволинського. А наступного дня такі самі невеликі групи на чолі з поручниками Миколою Саєвичем та Степаном Глушком рушили до Косова й Кутів.

Український Народний дім у Коломиї, в якому у жовтні 1918 р. творили державницькі задуми коломийські українці та днювали й ночували тут на початку листопада. Тепер це — Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського.

Касарні 36 полку крайової оборони, або білі касарні

У військових формаціях чинилося теж неймовірне: командири-чужинці добровільно зрікалися влади, яку перебирали командири-українці. Так 36 полк крайової оборони очолив поручник Степан Галібей, а 24 полк піхоти — поручник В. Корньовський. Вояки-українці причіпали на свої шапки синьо-жовті стрічки.

Касарні 36 полку крайової оборони, або червоні касарні

Першого листопада 1918 р. на ратуші вперше замайорів синьо-жовтий прапор

Першого листопада на Коломийському старостві вивісили синьо-жовтий прапор

Неділя 1 листопада 1918 р. була прекрасним днем для українців Галичини: вони проголосили незалежну державу — Західньо-Українську Народну Республіку (ЗУНР). Ось як про це згадує очевидець, донька поручника Теодора Примака Ольга Примак-Гамота: *«Україна... хотіли бігти до міста, але мама нас здержала, хоч наша няня втекла, і її не було дома цілий день. Аж пізно увечері тато прийшов додому і радісно оповідав про те, що сталося, як сталося і чому, але ми не багато слухали й не багато з того розуміли, тільки приглядались до його шапки, на якій була СИНЬО-ЖОВТА стрічка. І кожне з нас убирало ту шапку на голову, тішились нею, бо вона була для нас Україною».*

Про поведінку коломийського вояцтва поручник Віктор Воробець писав так: *«Поляки на першу вістку про переворот зі страху та досади блідли, майже мліли, німці були збентежені, а чехи і югослов'яни раділи. Бачилося стрільців, що враз зі сукном відривали цісарські розетлі з шапок, кидали в болото і топтали ногами».*

Військовий комітет ще якийсь час керував процесом і містився в приміщення пошти, а потім у готелі на Ринку. Але незабаром його замінила Окружна Військова Команда в Коломиї.

ПРОКЛЯТАЦІЯ

Виконуючи волю Центральної Української Ради у Львові, проголосившої дня 19. жовтня 1918 р. независимість Укр. Держави на території Австро-Угорщини заселеній українським населенем, переняли ми сьогодні владу на цілім Покуттю в свої руки.

Подаючи се до загального відома зважаємо все населенє до строгого береження порядку і спокою.

Як найменше порушення публичного ладу буде карати ся безпощадно.

Місто Коломия, Гаоздець, Городенка, Печеніжин, Косів, Яблонів, обявляє ся на воєнним положенню.

Всі дома приватні, як і всі інституції публичні мають бути від 7. години вечером до 7. разо замкнені.

В тім же часі — се є від 7. вечером до 7. години рано, не вільно нікому — крім військових осіб, повнячих службу на улицах, являти ся.

Коломия 1. падолиста 1918.

За український областий Покутський військовий секретарят:

**Др. Бемко, Воробець, Примак,
Корженєвський.**

*Перша відозва української влади в Коломїї.
1 листопада 1918 р.*

Кахля. Коломия, 1910-і рр.

*Цісарсько-королівська пошта в Коломїї,
в якій у перші листопадові дні 1918 р.
працював Військовий комітет*

Коломия перша з усіх повітових центрів Галичини встановила українську владу. Першого листопада 1918 р. на коломийських мурах і фасадах розклеїли прокламації українською, польською та мовою ідиш про те, що в Коломиї й окрузі встановлено українську військово-цивільну владу. Це було чимось неймовірним не лише для поляків, німців і гебреїв, але насамперед для українців: після понад півтисячолітнього підневільного становища галичани спромоглися на рідну державу! Її проголосили. Але як діяти далі? Відразу ж виявився брак державного досвіду, відсутність твердої команди й дипломатичної хитрості, стратегії й тактики.

У Коломиї була певна кількість державних службовців, які мали досвід роботи в державних органах Австро-Угорської імперії. Але ж то була могутня машина з армією досвідчених чиновників, з грошима, які надходили з Відня! А тут треба покладатися на самих себе, хапатися за все й відразу. І при цьому розуміти, що чиниться молодій Українській державі шалений тиск з боку зовнішніх і внутрішніх ворогів.

Відомий громадський діяч, адвокат
Іван Ганкевич

Професор гімназії
Леонтій Кузьма

Греко-католицький священик,
о. Зенон Кирилович

Судовий службовець
Володимир Глинський

Цивільну владу Коломийської округи Станиславівської області ЗУНР складала: голова Окружної Національної Ради Володимир Гвоздович (спочатку її коротко очолювали д-р Захар Скварко і д-р Іван Ганкевич), секретар Ярослав Навчук, скарбник Юліян Колцуняк; директор окружного скарбового уряду — Володимир Гвоздович; президент Окружного суду, а згодом і голова суду присяжних — радник Іван Чернявський; заступник голови суду присяжних Окружного суду — Денис Партицький; судді окружного суду — Абрагам Зільбер, Михайло Сміх, Микола Вербовий, Козулькевич та інші.

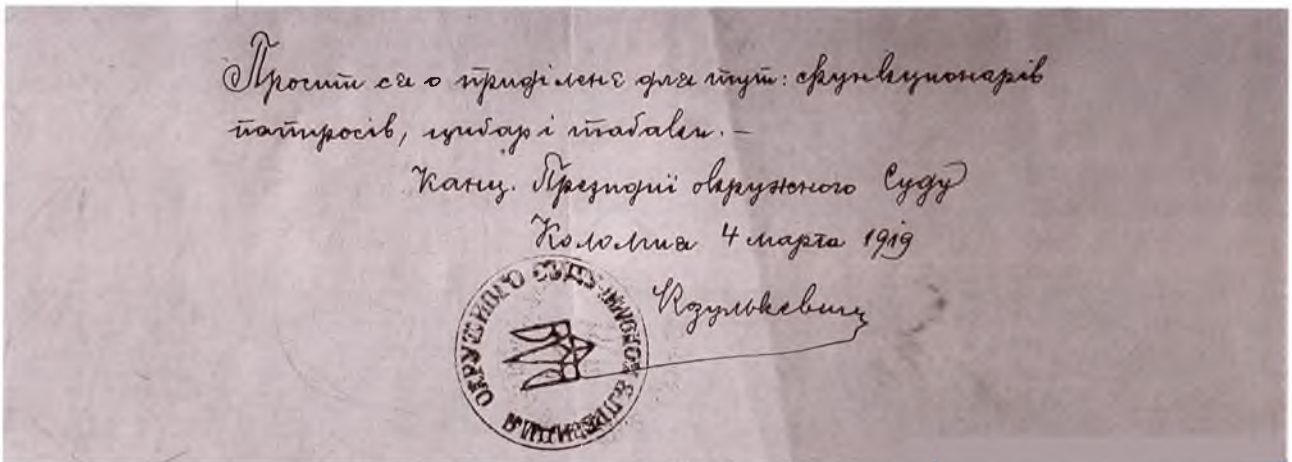

Президент окружного суду в Коломиї Іван Чернявський

Коломийський окружний суд (праворуч). 1910-і.

До Коломийського окружного суду належали судові повіти Коломия, Гвіздець, Печеніжин, Яблунів, Снятин, Заболотів, Городенка, Обертин, Косів, Кути, Жаб'є, Делятин.

Від української „Окружної Національної Ради“ в Коломиї.

На основі рішень Загальних Зборів організації Українців політичних повітів Коломия — Печеніжин відбувшись ся в Коломиї в днях 27. жовтня 16. листопада 1918 і на основі повноважень даних тим же Зборами вибраному ними Тіснійшому Окружному Організаційному Комітетови подаємо сим до загального відома, що:

1). Українці всіх політичних партій політичних повітів Коломия і Печеніжин є зорганізовані в „Українській Окружній Національній Раді“ в Коломиї.

Вклад повної „Окр. Нац. Ради“ входять на тепер:

1). Вибрані сільськими громадами делегати, по одному з кожної громади;

2). Голова і секретар (або їх заступники) українських організації міст: а) Коломия, б) Гвоздець, в) Печеніжин і г) Яблунів і

3). Члени Тіснійшого Окруж Організаційного Комітету (Виділу).

В дорозі вибору довершеного повнестими Загальними Зборами і дозволеної ними колегії до „ТІСНІЙШОГО ОКРУЖ. ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ“ (Виділу) належать в днях 14. листопада 1918. слідуєчій особи:

1). Захар Скархо як голова і референт в справах аграрних (земельних)

2). Др. Іван Гукавич як заступник голови і референт в справах адміністративних,

3). Др. Кирило Трильовський, як заступник голови,

4). Антін Кузьмич, як секретар,

5). Ярослав Павчук, як секретар,

6). Осип Майківський як референт в справах освіти

7). Іван Чернявський, як рефер. в справах судівництва,

8). Володимир Гвоздовик, як рефер. в справах скарбових,

9). Никола Івасюк, як рефер. в справах пошт і телеграфіє

10). Др. Василь Касіял, як референт в справах торгівлі і промислу, а також в справах лісових,

11). Юліян Коліцуняк, як касієр і референт в справах громадських.

12). Богдан Лавницький, як референт в справах харчевих,

13). Др. Володимир Кобринський як референт в справах санітарних (здоровля),

14). Василь Дзюбінський, як референт в справах шляхів (доріг),

15). Володимир Кобринський, як рефер. в справах залізниць,

16). Григорій Тимощук, як референт в справах публичних робіт,

17). Стефан Микитюк, як рефер. в справах праці і суспільної оліки,

18). Ілярій Мацієвич як референт в справах військових, і дальше,

19). Макс Брик,

20). Памла Лаврук (як посол),

21). Іван Чупрей,

22). Михайло Корняк.

ЗАСТУПНИКИ:

1). Леонтій Кузьма,

2). о. Алекс. Русин,

3). Др. Іван Стрийський,

4). о. Онуфр. Вергун,

5). Іван Дорундяк Андрія, (з Киданча),

6). Михайло Романенчук, (з Воскресінець).

7). Іван Михаленський

8). Стефан Деденко.

Канцелярія „Окр. Національної Ради“ містить ся в „Народній Думі“, і поверх побіч „Покутського Союзу“. Органом „Окр. Націон. Ради“ є „Покутський Вістник“.

Засідання повнестими Виділу „Окр. Нац. Ради“ відбувають ся в її власна означений канцелярії кожого вівторка, четверга і суботи, в години 8. вечером.

Коломия, дня 14. листопада 1918.

ЗА „ОКР. ОКРУЖНУ НАЦІОНАЛЬНУ РАДУ“
ЗАХАР СКАРХО
АНТІН КУЗЬМИЧ
секретар.

Коломия, дня 6/4. 1919.

ОПОВІЩЕННЯ.

В ділі зв'язання земельного Комітету (громадської рільничої Комісії) для громади міста Коломиї, знов має скластися з членів тутешнього громадянства скликавша на основі § 10. Розпорядку Держ. Секр. земельних справ і Держ. Секрет. внутрішних справ з дня 21/2. 1919. ч. 26. В. д. ж. і р. в справі продуксової управи землі на рік 1919.

З коломиїської газети «Покутський вістник», 1918 — 1919 р.р.

Курс Окружної Національної Ради в Коломиї.

Курс для громадських писарів.

Командантом міської поліції, яка нараховувала 200 осіб, призначили чотаря Івана Васишина. Поліція стежила за порядком, заарештовували групи польських шовіністів, переважно молодь, які готували різні протидержавні акції.

Директором банку «Покутський союз» залишався Захар Скварко, його заступником — Пйотровський. У період ЗУНР ходили гроші Австро-Угорщини: корони і крейцери. А Закон УНР від 4 квітня 1919 р. в ЗО УНР увів в обіг карбованці й гривні. Відтепер 1 грн. = 1 кор., а 1 крб. = 1 грн. чи 1 кор. Всі зобов'язані були брати українські гроші на рівні з австрійськими.

100 австро-угорських корон

100 карбованців УНР

100 гривень УНР

5 гривень УНР

До відома всіх.

Наше правительство наказало приймати як за плату також українські гроші а то 1 карбованець за 2 К, 1 гривню за 1 К. Урядові каси будуть так само ці гроші приймати.

З коломийської газети «Покутський вістник», 1919 р.

Перемський Комісаріат м. Коломиї
 №. 2485

Збори
 Єрмадан міста Коломиї на рішениці була від
 скликана 20 року міста по відносі закону з дня
 18 лютого 1919 №. 42. В-з. Д. в цілі

Виборів
 Виборників до повітової Комісії припискової і ого
 заступників та двох членів довіри
 Відбудуться в неділю дня 6 квітня 1919
 о год. 12 в голудні в великій залі Магістрату. —

Коломиї дня 4 квітня 1919
 Перемський Комісар міста
Я. Сидорук

Начальник поліції
 Іван Василюшин

Печатка комісаріату
 міської поліції, 1918 — 1919 рр.

Міська влада: посадником (комісаром) міста призначили нотаря Романа Заячківського (коротко перебували на цій посаді директор банку Захар Скварко і нотар Йосиф Капко), заступником — директора Осипа Чайківського.

Посадник (комісар) міста
 Роман Заячківський

Заступник посадника міста
 Осип Чайківський

Печатка, 1918 — 1919 рр.

Печатка, 1918 — 1919 рр.

Начальником пошти призначили старшого поштового офіціала Миколу Івасюка. У грудні 1918 р. випущено в обіг т. зв. коломийські марки. Влада спільно з поштовою управою вирішили австрійські марки по 3, 6 і 12 гелерів замінити на 10-сотикові українські, а 15-гелерові — на 5-сотикові. На марках били надрук «Укр. Н. Р.», тобто Українська Народна Республіка, і внизу цифри. Водночас ухвалено надрукувати нові марки вартістю по 30 сотиків. А 10 грудня 1918 р. у друкарні В. Браунера було виконано все замовлення і в присутності влади розібрано шрифти. Коломийські марки ходили в коломийській окрузі у період ЗУНР і є раритетними у філателістичному світі.

Окружна лікарня в Коломиї, 1910-і.

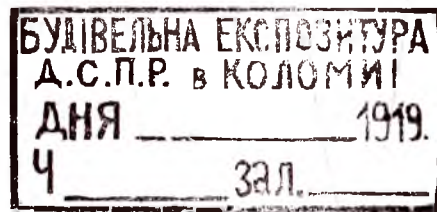
Директором окружної лікарні (загального шпиталю) в Коломиї був довголітній коломийський лікар, авторитетний у Галичині медик Зіновій Левицький, а санітарним шефом (головним військовим лікарем) ОВК в Коломиї — підполковник УГА Петро Петрушевич, санітарним четарем — Чернявський. У період ЗУНР в місті діяла і запасна лічниця, а в один період гімназію використовували як лікарню для поранених стрільців УГА.

*Директор загального окружного шпиталю в Коломиї
Зіновій Левицький*

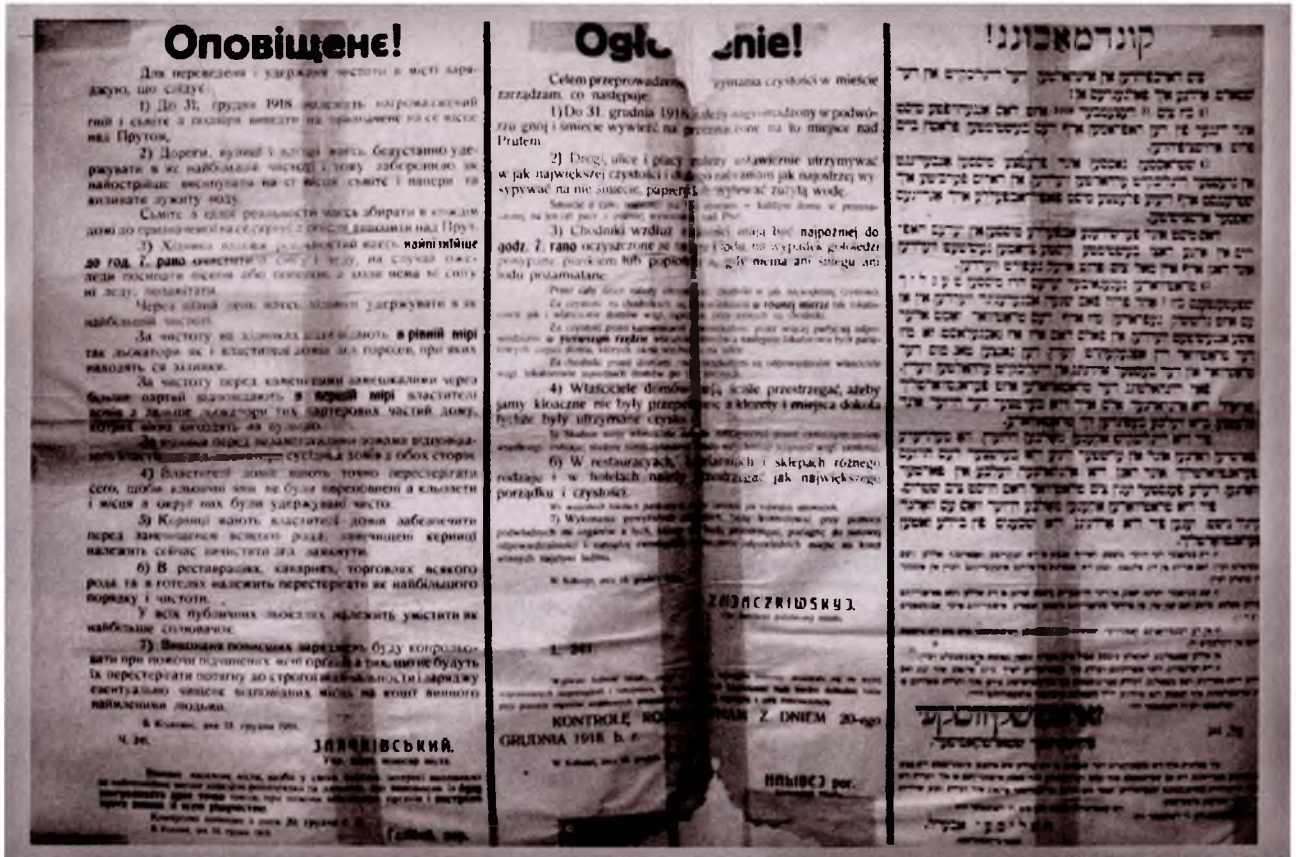

Печатка, 1918 — 1919 рр.

Штемпель, 1918 — 1919 рр.

Посипалися, мов листя з осінніх дерев, візвання, оповіщення, остороги. Їх у перші дні друкували і розклеювали чи розвішували, а потім ще й публікували на сторінках місцевої преси. Вони стосувалися мобілізації, податків, дотримання громадського порядку, запровадження воєнного стану тощо. У січні 1919 р. голова Коломийського повітового харчового уряду Левицький заборонив вивозити з Коломиї свічки і нафту.

Очевидно, влада мала за мету перейменувати коломийські вулиці, однак в документах того часу надibuємо лише вулицю Івана Мазепи замість вулиці Т. Костюшки (тепершня вул. Театральна), а також вулицю Тараса Шевченка замість вулиці І. Крашевського (теперішня вул. Івана Франка).

Дирекція Скарбового Округа подає до відома, що з 17. с. м. від год. 3-ої попол. всі тютюневі витвори подорожили о 100%.

До всіх Українців і Українок Покуття.

Перечитай, розваж і другим передай!

Я мого люду біль тяжкий,
Я остога тяжкого Суду
Кажу Тобі у час важкий:
Обертайсь смертного блуду.

— Не щейай по руску, — заскавулів скаженій польській легіоніст до семилітньої української дівчинки в Городечині, а коли ця далі шебетала в рідній мові, пробив її діточу грудь багнетом.

Селянам в Грушівцях, Яворівського повіту відтинали лямки левобістні руки, палили наші села, грабували людий, забірали последнее зерно, последнее корону.

А в той час проклятий Капн дезертир зломив присягу, пік з фронту і сховався у своєї мами.

Не будь наших геройських дітків, що своїми грудьми заступили лютому наїздникови дорогу у наш край, вдерлибись пенажерливі вороги в наші оселі і тоді наставби для нас судний день.

Широкі двірські лани, злиті кривавим потом наших дітків-продівців осталибись в руках дідівців. В наших селах розмано-нибись мазурські зайци, заволокли а лямки поспіпки гналиби закріпощених рабів-Українців на панщину на двірські лани. Лямчкі жандарми гналиби українське пубуїтство до польської брачки а відтак до оборони Польщі на німецькій і чеській грашні.

Чи не досить біліється вже кісток наших дітів під Кустошпою, Сольферіно, Маджентою? Чи не досить витопили вже наших жовнівців в італійській ріці Паве, чи не досить вибито їх вже під Арсіеро, Асіяго, на Венеційських полях! А все за Австрію, що нас гибила. Чи маємо знову бути рабами, під-ножками Ляхів, чи діти й унуки наші мають за Польщу головами лягти, від німецьких, чеських куль?

Чи хочете, щоби Зельмани ваили знова в аренду нашу церкву, щоби Софійський Собор перемінили на кінотеатр?

Ні ради Бога. Є до вибору тільки боротьба або соромна неволя. Не миритись любі братя а боротись треба нам, бо люде кат заваятий, смерть голосить Вкраїнам. Покажіть, ото ви братя і сестри козацького роду і сповняйте заповіт Тараса: „Ставайте, кайдани поряте і вражого людою кровю ваше окресті!“

Тому свійте усі

на вселякс збораредве віче до Коломиї

а неділю дня 4. мая 1919 о годніч 1-їє пополудні
на чергу раду, як на Ляха стати, як нашу Пейску-Україну на вороті вивашити, як нашії спавнії край у цителі стати.

На віче прибулас на Коломиї відомі і знаменні і рідніє ішо півіаму. Зі судних округів: Сичина, Заволотів, Печенжани, Яблоня, Коші, Кути, Жаків, Обертин, Глодени, Городеня, Целятин — кожне село вишрав 12 делегатів — 6 чоловік і 6 жінок. Харчі забрати а собю. Кошта півомість сімстві організації.

Вічевий Комітет.

У листопаді 1918 р. створено організаційний комітет міста з 60 осіб, а згодом прибічну раду з 25 осіб різної національності. Хоч ці зібрання не мали особливої ваги. 13 січня 1919 р. розв'язалася Жидівська Національна Рада в Коломиї. Загальні збори громадян Коломиї планувалися на 6 квітня 1919 р. у великій залі магістрату.

У кінці 1918 р. послами (депутатами) до Української Національної Ради ЗУНР від Коломиї обирали доктора права Івана Чернявського (ліворуч) та професора гімназії Гриця Тимощука (праворуч).

Засновано Окружну Національну Раду в Коломиї (нинішній відповідник — обласна рада). Вона спочатку містилася в Щадничій касі, а від 12 грудня 1918 р. — на вул. Кілінського, 10, тепер вул. Й. Кобринського, 10. Там працював і її друкований орган — газета «Покутський вістник».

Відбулося шість сесій ОНРади, які обговорювали поточні проблеми. Діяльними членами ОНРади були: К. Трильовський, О. Кульчицький, А. Крушельницький, І. Чернявський, Г. Тимошук, П. Лаврук, В. Войнаровський та ін. ОНРада організувала два кількатижневі курси: торговельно-промисловий і громадських писарів. Були курси для доглядачів хворих і поранених. А 4 травня 1919 р. ОНРада скликала в Коломиї велике віче, в якому взяло участь приблизно 10 тисяч осіб. Це було останнє передокупаційне велелюдне народне зібрання.

Рік I.

Коломия, дня 21 падолиста 1918.

Ч. 4.

ПОКУТСЬКИЙ ВІСТНИК

Виходить що четверга і неділі.

У цьому будинку, на розі теперішніх вул. Театральної і Й. Кобринського, від 12 грудня 1918 р. містилися ОНРада і «Покутський вістник». Тепер тут — міський відділ освіти і міська дитяча бібліотека №1.

Коломийська залізнична станція, 1917 р.

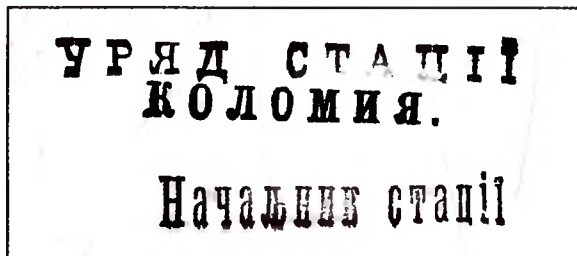
7 березня 1919 р. у Коломиї відбулися загальні збори українських залізничників, у яких взяло участь майже 500 осіб. На голову вибрано начальника залізничної станції Володимира Кобринського, який доклав великих зусиль до того, щоби залізничний транспорт забезпечив усі потреби молодій Українській державі.

*Начальник залізничної станції в Коломиї
Володимир Кобринський*

Печатка, 1918 — 1919 рр.

Штемпель, 1918 — 1919 рр.

Дирекція окружного скарбового уряду в Коломиї. 1910-і.

Печатка. 1918 — 1919 рр.

Після того, як відбувся Акт Злуки 22 січня 1919 р., ЗУНР перейменували на Західну Область Української Народної Республіки (ЗО УНР).

У лютому 1919 р. створили Філію Центрального Інформаційного бюро при Директорії УНР в Коломиї. Її керівником спочатку був М. Велигорський, а потім М. Берлад.

Коломия вітала в себе високих гостей: 21 січня 1919 р. у місті над Прутом перебував губернiальний комісар Подiлля д-р Григорій Степура (посередині), 20 березня 1919 р. на зборах земельних комітетів у ратуші був присутній Державний секретар внутрішніх справ ЗО УНР д-р Іван Макух (ліворуч), 2 квітня 1919 р. — міністр УНР Василь Строменко, 24 квітня (на Шевченківському святі) — міністр закордонних справ УНР Матвій Шаповал, 4 травня 1919 р. у велелюдному вічі взяв участь державний секретар ЗО УНР Роман Перфецький (праворуч).

3. ГРОМАДА — ВЕЛИКИЙ ЧОЛОВІК

91

Цісарська влада прищепила галичанам європейські громадсько-політичні традиції, які вони втратили у свій підневільний період. Частково їх перервала Велика війна. Але в період ЗУНР знову проявилися різноманітні ініціативи коломийців.

Відомо, що в місті був сильний осередок Української національно-демократичної партії, яка дала двох послів (депутатів) до Української Національної Ради ЗУНР — Івана Чернявського і Гриця Тимощука. На 18 травня 1919 р. у Коломиї планували збори Української народно-трудової партії (нова назва партії). Чоловими цієї партії були І. Чернявський, З. Скварко, Г. Тимощук, Ю. Колцуняк, І. Ткачук.

ПРОГРАМА

Укр. Народної Трудової Партії

ухвалена надзвич. Народним Зїздом в Станіславові 28—30 марта 1919.

Зїзд відпоручників національно-демократичної (народної) партії (Народний Зїзд):

1) стверджує, що ідеал політичної самостійності українського народу, який національно-демократична партія проголосила в своїй програмі, здійснився через уконститування Української Народної Республіки.

2) Рішає згідно з потребами Укр. Нар. Республіки перетворити нац. демокр. (народню) партію в українську Народню Трудову партію.

3) Ухвалює програму Української Народної Трудової Партії на слідуючих основах:

Стоячи на становищі повної державної незалежності і самостійності У. Н. Респ., Укр. Народня Трудова Партія бажає згуртувати до спільної праці в інтересі української державности всі трудові сили українського населення; тому змагає до переведення будови державного організму та його скріплення і забезпечення на отсих основах:

— 4 —

VI. Культурні справи в У. Н. Р.

а) Школа в У. Н. Р. повинна бути удержувана державою з світським міжконфесійним характером і доступна для всіх без різниці пола, народности і віроісповідання.

б) Загальний шкільний обовязок в народній школі.

в) Уможливлення доступу до всіх шкіл від найнижших до найвисших через уділення незасібним підмоги аж до висоти повного удержання.

г) Рівноправність всіх віроісповідних організацій та їх внутрішня самоуправа.

VII. Міжнародні справи.

Стремління до утворення такого союзу народів, який задля мирного пожиття всіх народів обіймав би усі культурні нації світа.

VIII.

Аж до порішення загального світового мира і до усунення мілітаризму партія стоїть за загальним обовязком військової служби та за організацією сильної і карної української армії.

З друкарні Окр. В. Ком. під упр. А. Гринцишина в Коломиї.

Ярослав Навчук.

У період ЗУНР — один з редакторів «Покутського вістника».

Антін Онищук.

У період ЗУНР — посол УНРади.

*Іван Чупрей.
У період ЗУНР — вояк УГА.*

*Антін Кузьмич.
У період ЗУНР — хорунжий УГА.*

Жваву діяльність вели радикали, їхні товариства «Січ» та Український Січовий Союз на чолі з Кирилом Трильовським. Вони видавали свої часописи «Січовий голос» і «Громадський голос», а 16 лютого 1919 р. в ратуші відбулася конференція УРП, в якій взяла участь 321 особа; 23 березня 1919 р. вони скликали в Коломиї крайовий січовий з'їзд. Провідними радикально-січовими діячами того періоду були Антін Кузьмич, Іван Чупрей, Антін Онишук, Ярослав Навчук, Ілля Візерканюк, Петро Шекерек, Кость Тимувський, Микола Петрук.

*Визначний громадсько-політичний діяч,
посол парламенту, адвокат,
член Окружної Національної ради в Коломиї
Кирило Трильовський*

Крайовий Січовий з'їзд

відбудеться в Коломиї в сали ратушевої дня 23. марта 1919. о годані 12. в полудне.

Кожда „Січ“ зглядно „Повітова Січова Старшина“ має вислати на сей з'їзд по двоох делегатів, а крім того бере в нім участь кождий повітовий кошовий, зглядно осаул.

Просимо отсим усі „Січі“ словинти точно свій обовязок, так як в теперішню пору стоять перед Січами важні завдання до виконання.

Звертаємо однак увагу Січовиків в тих громадах, де суть пещесні хороби, щоби делегатів не висилали. — Здорові були!

Корнило Заклинський

Михайло Берлад

Доволі діяльним було товариство «Молода громада», яке очолював Володимир Войнаровський, а потім Корнило Заклинський. Навесні 1919 р. воно нараховувало приблизно 70 членів, містилося в Народному домі. За місяць організувало 6 відчитів-лекцій. Діяльними в цьому товаристві були: Михайло Берлад, Андрій Дутчак, Олена Ясінська, Оля Прокопович, Любов Мйкитюк, Ілярій Мацієвич.

Надзвичайні Загальні Збори

товариства торг.-пром. „Чорногора“
відбудуться в середу 16. квітня 1919. о годині 3-ій
пополудни в партеровій салі „Народного Дому“
з порядком денним: а) зміна статута, б) звіт із
дотеперішнього діловодства, в) доповнення вибору
Надзірної Ради, г) Доповнення вибору Дирекції, д) Вне-
сення членів. На случай недостачі комплекту відбу-
дуться о год. 4-ій попол. збори без огляду на
комплет із тим самим порядком денним.

Павло Мудрий
писар.

Вол. Гвовдович
голова.

Г. М.
Отим часом решто заарештувати
Реш на Надзвичайні Загальні Збо-
ри Товариства торг.-пром. про-
мислового
Чорногора, які будуть
в середу 16 квітня 1919 о годині 3. по полуд-
ни в партеровій салі Народного до-
му / Костомарів / л. 35.
Дирекції

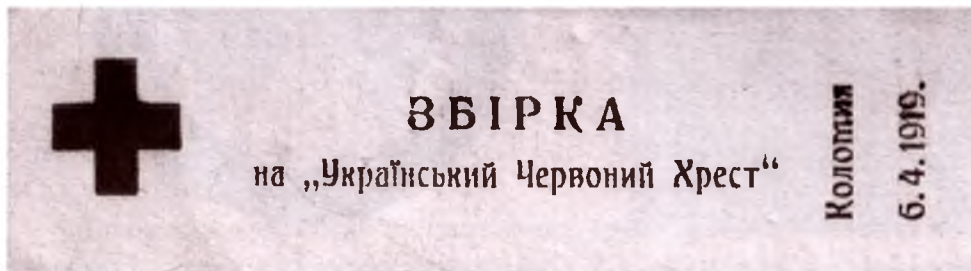
Відродили свою діяльність й інші громадські організації. У листопаді 1918 р. створено кооперативу товариства «Чорногора» для вирішення проблем з харчами в Коломиї, окрузі й особливо у горах. А 24 листопада 1918 р. відбулися установчі збори товариства «Чорногора», яке відразу ж розпочало свою активну діяльність. Містилося воно на вул. Крашевського, тепер І. Франка, в приміщенні Окружного суду, ч. 68. Першого січня 1919 р. це товариство відкрило 4-місячні торговельні курси. Очевидно, воно також мало кінотеатр, бо пошукувало двох «кіноматографів», тобто фахівців кіносправи, — для себе і для Червоного Хреста. Провідними діячами «Чорногори» були: В. Гвоздович, о. Н. Гриньовський, З. Левицький, П. Мудрий, Д. Николишин, В. Породко, Т. Прокопович, Т. Рибчук, Д. Слюзар, Н. Шквірко, В. Барнич, Н. Кукурба та ін. Очолював це товариство Михайло Велигорський.

Володимир Кобринський

Олена Витвицька

А 15 листопада 1918 р. у Коломиї створили відділення Українського Червоного Хреста заходом доктора Володимира Кобринського та передового українського жіноцтва міста. Головою обрали паню Шипайлову (не вказано чи Теодоліну, чи Ольгу).

Активно допомагав українській справі патріотичний Жіночий кружок: збирали Великодні й Різдвяні дарунки, пакували їх та передавали для наших вояків на передову під Львовом. Організовували харчування сиріт і голодних. Проводила цю роботу насамперед відома діячка Олена Витвицька, а також пані Михайлюкова, Кузьмичева, Мельникова, Їонтова та інші.

Українці з округи активно підтримували різні добродійні акції молодої української влади. Збирали кошти переважно на українське військо, здавали одяг, білизну, взуття, харчі, гроші, на поранених, на Різдвяні та Великодні дарунки. Так на Різдво 1919 р. з Коломиї вислали у шанці до стрільців з Коломиїщини 60 міхів сушениць та 2900 святочних клунків. У всій окрузі під час Різдвяних свят відбувалася коляда на українських жовнів. Загалом заколядували 192 665 корон (разом з натуральними дарами).

Пожертви на УГА складали й окремі особи, й організації, і громади, і навіть поодинокі чужинці. Так власник каварні «Централь» гебрей Розенман жертвував кошти на бідних та на поранених українських стрільців.

Філія Центрального Інформаційного Бюро при Директорії У. Н. Р. в Коломиї.

З днем 1. марта основано тут у порозумінні з Державним Секретаріатом Внутрішніх Справ, військовими і місцевими властями Філію Центрального Інформаційного Бюро при Директорії У. Н. Р. Філія має на меті вести серед громадянства цілого Покуття, Угорської України та Буковини, особливо серед селянства і робітництва інформаційно — агітаційну роботу, представляти правильний погляд на біжучі політичні й національні справи, розяснювати й ширити накази й закони Уряду, допомагати організації нормального життя на провінції через зміцнення понять основ законности й правопорядку, уділювати інформацій у всіх справах урядового, національно-державного та політично-економічного характеру, адрес, порад і т. д. Філія обіймає на Покутті слідуєчі судові повіті: Коломия, Гвоздець, Печеніжин, Яблонів, Снятин, Заболотів, Городенка, Обертин, Косів, Кути, Жаба і Делятин. У висше згаданих повітах Філія заложила свої агентури, які удержують звязок з організаційними комітетами та громадськими урядами по всіх селах, та по точкам уділеної їм інструкції звідомляють Філію про життя провінції. Філія починає видавати з нинішнім днем (бюлетень) урядові звідомлення Українського Пресового Бюро, в міру потреби буде друкувати популярні видання на актуальні теми і вже організує по повітах секції популярних відчитів, публичних бібліотек і т. д.

Проситься всі політичні та національні інституції, як і приватні особи висше згаданих повітів інформувати та звертатись по інформації у всіх справах політично й державно-інформаційного характеру до Філії Ц. І. Б. в Коломиї. Всіх тих, що приїздять з Відня або інших місцевостей або виїздять через Угорщину або Буковину проситься обовязково зголошуватися за інформаціями в Філії, вул. Кілінського ч. 1. (ріг вул. Костюшки) телефон ч. 96.

Інформацій уділюється між год. 10—12 перед пол. і 3—6 по пол.

Завідуючий Бюром: М. Велигорський.

Активізувала свою діяльність читальня товариства «Просвіта» ім. Шевченка, яка містилася на вул. Т. Шевченка, 5. Вона організувала цикл публічних лекцій на тему історії України, які підготували викладачі Коломийської гімназії. Дохід від таких заходів переказували на допомогу вдовам і сиротам по тих, що полягли за Україну.

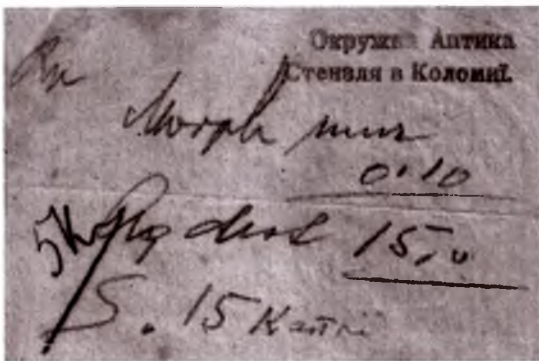
Крім цього, існували Товариство залізничників, Товариство будівельних робітників, «Видавнича спілка українського вчителства», товариство «Народний театр ім. Тобілевича», Товариство охорони дітей і опіки над молодіжжю, «Коломийський Боян», товариство «Гуцульщина».

Аптекарь Стефан Стензль

Підприємець Антін Микитюк

Бланк окружної аптеки в Коломиї гебрея Стефана Стензля, 19 березня 1919 р.

У кінці січня 1919 р. створено Коломийський повітовий союз (селянських і робітничих) спілок. Діяв також Союз українських кооператив у Коломиї. А 19 березня 1919 р. створено перше в ЗО УНР Товариство пасічників у Коломиї на чолі з дирекцією: В. Породко, Я. Сіщук, О. Станецький.

Відомий коломийський підприємець-рибалка Антін Микитюк складав адресову книжку Коломиї — перше такого роду місцеве українське довідкове видання.

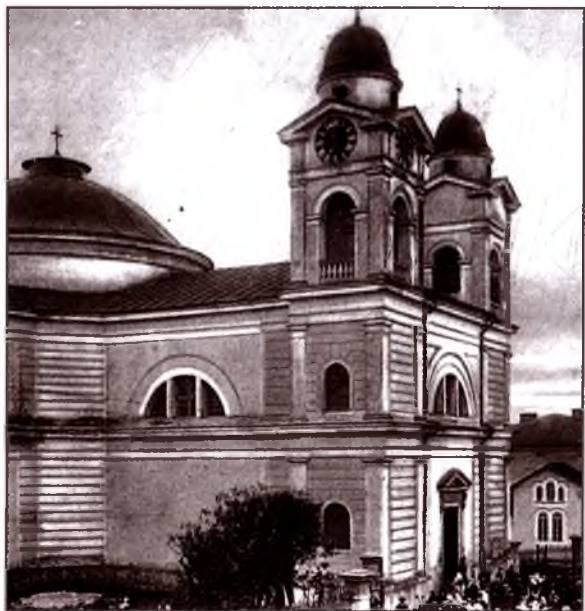
4. ЦЕРКВА І ШКОЛА

Греко-католицька церква підтримувала державність України. Більшість священників закликали своїх парафіян сприяти ЗУНР й УГА, були духівниками українських вояків, а деякі входили до керівних органів. Так у Коломиї найактивнішу участь брав отець-декан Александер (Олександр) Русин: член ОНРади, маршалок Коломийського повіту. Дієвими були о. курат Микола Яросевич, о. Зенон Кирилович, о. Віктор Лозинський, о. Микола Гриньовський, о. Антін Войтіховський та інші. Уже 9 листопада 1918 р. в коломийській церкві відбулося поминальне Богослужіння за українських січових стрільців і вояків УГА, які поклали своє життя за Україну. Відправили його 9 священників на чолі з о. Зеноном Кириловичем. Співали кандидатки української дівочої семінарії.

Церква Благовіщення

Церква святого Михайла

*Коломийський декан греко-католицької церкви,
маршалок повітової ради періоду ЗУНР,
о. Александер (Олександр) Русин*

Українське вчителство Коломийщини масово влилося в державотворчі процеси. Працювало Українське педагогічне товариство, окружний відділ «Взаїмна поміч українського учительства» в Коломії. Голова відділу — Микола Івантишин, секретар — Іван Михалевський.

Як завжди, першочерговим завданням було мовне. Повітовий комісар Іван Стрийський видав обіжник про те, що від 1 січня 1919 р. в усіх школах зноситься польська мова як мова навчання і діловодства, але на вимогу батьків може бути польська мова як надобов'язковий предмет. Польські вчителі майже одноставно, спільно з директором гімназії Боронем, як відверті польські шовіністи, відмовилися присягати на вірність ЗУНР. Їх українська влада, як надзвичайно гуманна й демократична, не заарештувала й не ув'язнила, але відсторонила від викладання в українських навчальних закладах.

Шкільний інспектор (комісар)
Коломийського повіту
Василь Витвицький

Онуфрій Власійчук

Микола Івантишин

Шкільним інспектором (комісаром) Коломийського повіту призначили відомого громадського діяча, педагога Василя Витвицького. Дієвими були учителі Онуфрій Власійчук, Микола Івантишин, Іван Герасимович, Стефанія Чубата, Михайло Книш, Олекса Завадович та інші. А 26 січня 1919 р. відбулося повітове віче українського учительства на другому поверсі Народного дому в Коломії. У лютому — квітні 1919 р. побачили світ чотири числа газети «Учительський голос», який був органом народного учительства Коломийщини й округи.

Коломийська гімназія

Директор гімназії
Прокіп Мостович

Українська державна гімназія в Коломиї.

ч. 19. Шкільний рік 1918/19

Піврічний виказ поступу.

Машуківська Анна, учениця класу І. А. Мостовича

одержує за перший піврік шкільного року 1918/19 отсей виказ оцінок:

Поведення:	Добропосильна, старанна
Релігія:	добрий
Українська мова (яко викладає):	добрий
Латинська мова:	досить толікий
Грецька мова:	досить толікий
Німецька мова:	досить толікий
Історія:	досить толікий
Географія:	добрий
Математика:	досить толікий
Природознавча наука (яко викладає):	досить толікий
Фізика і хімія:	досить толікий
Пролождення філософії:	
Каліграфія:	
Вільноручні рисунки:	
Силь:	дуже добрий

В Коломиї, дні 28. Мостовича 1919.

Т. Мостович, директор

Скала оцінок.

Печатка, 1918 р.

Видавничя Спілка Укр. Учительства
тов. зареєстр. з обмеженою поруною
в КОЛОМІЇ (Народний Дім)

Переписний листок

Від. Ган
Мов. Коломийської
Урядовий адровізор
Коломиї
ул. Українська

Директором гімназії працював Прокіп Мостович. 15 березня 1919 р. перервали навчання в гімназії, бо там організували військову лічницю, і обіцяли поновити навчання аж 28 березня в будинку сестер уршулянок.

Управителем дівочої семінарії був відомий педагог Осип Чайківський.

Гімназисти щиро, по-юнацьки сприйняли проголошення Української держави. Ось як про це згадує відомий український військовик, полковник Євген Побігущий-Рен: «Ми, студенти, біжимо до Коломиї. У нас одна думка — голоситися до рідного війська. Адже тепер нас мусять прийняти, бо всі старші ще в австрійській армії». Тоді юнакові було 17 років.

Гімназист Євген Побігущий, згодом відомий український військовик

Такі відзнаки й подібні носили коломийські гімназисти й гімназистки в період ЗУНР

Марія Кузьма (Колцуняк)

Осип Кузьма

Стефанія Чубата

Михайло Книши

У місті функціонували українські школи: ім. Т. Шевченка (директор Іван Гомик, учитель Осип Кузьма); українська чоловіча віділова школа ім. П. Могили (директор В. Породко); українська дівоча міщанська віділова школа ім. Марії Марковичевої, українська дівоча школа ім. Княгині Ольги; українська чоловіча міщанська віділова школа, перша міщанська 4-класова віділова школа; дівоча школа УПТ (управителька Марія Колцуняк (Кузьмова).

У січні 1919 р. управи шкіл ім. Шевченка та ім. Княгині Ольги запрошували на курси для неграмотних. Школярі й гімназисти брали активну участь у культурно-мистецькому житті міста.

Відкрита була також школа шиття, яку очолювала Володимира Жуковецька, планували відкрити музичну школу.

5. А МУЗИ НЕ МОВЧАЛИ

У часи української державності Коломия й надалі залишалася провідним осередком культурного життя на Гуцульщину й Покуття. У той складний і важкий воєнний період коломиїці спромоглися на видання кількох часописів, які тепер є важливим джерелом інформації. Першим прийшов до читачів 10 падолиста 1918 р. «Покутський вістник» — орган Окружної Національної Ради в Коломиї. Його творили Ярослав Навчук, Омелян Карашкевич, Іван Герасимович. Загалом побачило світ 57 чисел цієї добре редагованої газети. На її сторінках публікували найголовніші новини міста й околиці, вістки з фронту, а також матеріали про культурно-мистецьке життя і твори місцевих авторів.

Часопис «Січковий голос», орган Українського Січового Союзу, виходив від 20 падолиста 1918 р. Побачило світ 16 чисел цієї газети, яку готували Ярослав Навчук та Кирило Трильовський.

Радикальна газета «Громадський голос», яку видавав Кирило Трильовський, друкувалася від 15 лютого 1919 р. Вийшло 14 чисел. А орган народного учительства «Учительський голос», за редактуванням Онуфрія Власійчука, прийшов до читачів чотирма числами у лютому — квітні 1919 р.

Рік I.

Коломия, дня 15. лютого 1919.

Ч. 1.

ГРОМАДСЬКИЙ ГОЛОС

Передплата:

Річно . . . 25—К

Піврічно . . . 12—50

Чвертьрічно 6—50

Поодиноке число

50 с.

Видає і відповідає

за редакцією:

Др. Кис. Трильовський.

Адреса редакції і

адміністрації:

Коломия

Шевченка 20, 2. пов.

Орган українсько-радикальної партії.

УЧИТЕЛЬСЬКИЙ ГОЛОС

ОРГАН НАРОДНОГО УЧИТЕЛЬСТВА

ВИХОДИТЬ РАЗ НА МІСЯЦЬ.

ВІДВІЧАЛЬНИЙ РЕДАКТОР: ОНУФРІЙ ВЛАСІЙЧУК

Видає
Виконавчий
Комітет
Народного
Учительства
в Коломиї.

Контора
Редакції і адміністрації:
Коломия
ш. Седівського
Ч. 31.

НОВИНИ

Інформаційний Щоденник

Виходить в Коломиї у годині 11. дня.

Видає
Коломийська Філія
Центрального
Інформаційного
Бюро при Директорії
Української Народної Республіки

За редакцією відповідає
Мик. Бобикевич.

Ціна поодинокого
числа 40 шагів.

У Коломійі від 13 березня 1919 р. побачили світ 23 числа інформаційного щоденника «Новини» як органу Коломійської філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР. Його редагували Микола Бобикевич та Корнило Заклинський.

На „Пресовий Фонд“
Січового Голосу вложили :

1) Параска Гоянюк	з Іспаса	. . .	13—
2) Василь Петрюк	„	„	10—
3) Гриць Бойків	„	„	5—
4) Іван Гоянюк Федора	„	„	4—
5) Стефан Бойко Юри	„	„	4—
6) Стефан Гоянюк Гаврила	„	„	3—
7) Василь Соманчук	„	„	2—
8) Іван Бойків Н.	„	„	2—
9) Гаврило Нгудюк М.	„	„	2—
10) Василь Гаврилюк М.	„	„	2—
11) Василь Семчишин Леся	„	„	2—
12) Никола Бойко Івана	„	„	2—
13) Василь Гоянюк Федора	„	„	1—
Разом			52 кор

З коломійської газети «Січковий голос», 1918 р.

Редактор Іван Герасимович

Усі ці часописи виходили в друкарні Окружної військової команди в Коломійі під управою Ореста Кузьми та Антона Гринцишина.

Друкарня Окр. Військ. Команди
під управ. Ор. Кузьми в Коломійі, приймає
всякі друкарські роботи також приватні.
Накладом друкарні появилася на р. 1919 **стінний календар**
з картою України — ціна 1 К. 50 с.

*Директор друкарні Окружної військової команди в Коломійі
Орест Кузьма*

Андрій Баб'юк (Мирослав Ірчан)

Омелян Карашкевич

Юрко Гринюк

На сторінках коломийської ЗУНРівської періодики з'являлися патріотичні твори коломийського поета Євгена Яворівського та публіциста Омеляна Карашкевича, вірші Юрка Гринюка з с. Воскресінців, війenni замальовки та поезія січового стрільця Андрія Баб'юка (псевдонім — Мирослав Ірчан) — уродженця с. П'ядиків, який дописував до «Покутського вістника» з фронту.

Листівка.
Видавництво
коломийських
есперантистів
«Ukraina Stelo»
(«Зоря України»),
Коломия, 1919 р.

Книжки готувала до друку і «Видавничча спілка», яка містилася в Народному домі. Їх тиражували друкарні В. Браунера, А. Мізевіча, друкарня Округної Військової Команди в Коломиї.

Побачила світ низка цікавих книжок: «Що треба кожному з нас знати про угорських українців» (1919), о. О. Проць «Чим воюють проти нас Поляки?» (1919), Б. Заклинський «Історія українського виховання» (Педагогія). Ч. 1. (1919), З. Скварко «Земельна справа» (1919), «Приятель жовніра». Збірник найкращих пісень січових, стрілецьких і народних (1919), «Український правопис», упорядник О. Кузьма (1919), «Ключ до читання жидівсько-го друку», упорядник О. Кузьма (1919), а також календар «Запорожець» на рік 1919 (1918). Цікаво, що в той період з'явилася листівка з мапою України, а також настінний календар.

СТІННИЙ КАЛЕНДАР 1919

1919

1919

Підприємство і видавці «РОБІТНИЧІ ВІСНИКИ» вулиця Сава-Троїцька, Київ.

I. СІЧЕНЬ		II. ЛЮТИЙ		III. МАРТ		IV. КИВНЬ		V. МАЙ		VI. ЧЕРВЕНЬ	
Д. Н. С.	Рішальні свята	Д. Н. С.	Рішальні свята	Д. Н. С.	Рішальні свята	Д. Н. С.	Рішальні свята	Д. Н. С.	Рішальні свята	Д. Н. С.	Рішальні свята
1	Св. Іоанн Хреститель	1	Св. Федор	1	Св. Іоанн Хреститель	1	Св. Іоанн Хреститель	1	Св. Іоанн Хреститель	1	Св. Іоанн Хреститель

Карта України з назвою «УКРАЇНА» та «ЧОРНЕ МОРЯ».

Український край і народ.

М. ВАДИМЦІВ

Д. Н. С.	Рішальні свята
1	Св. Іоанн Хреститель

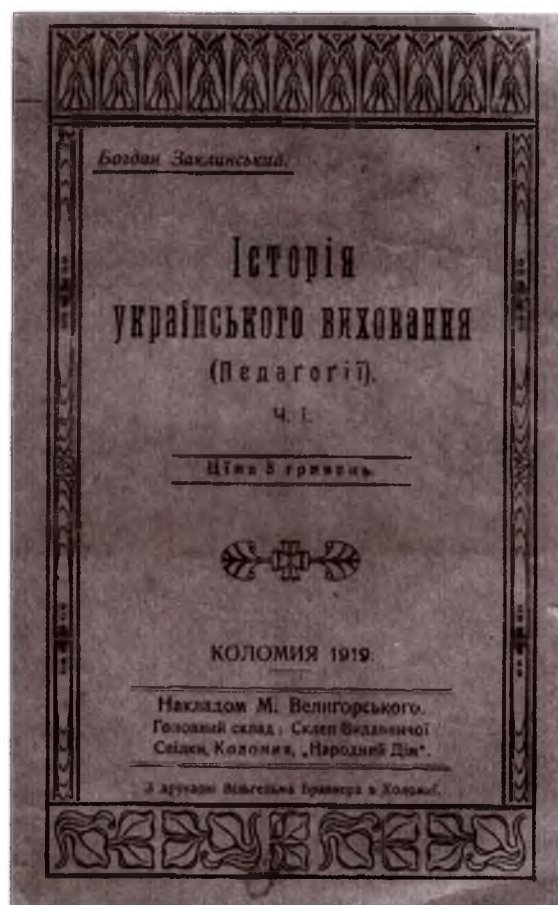
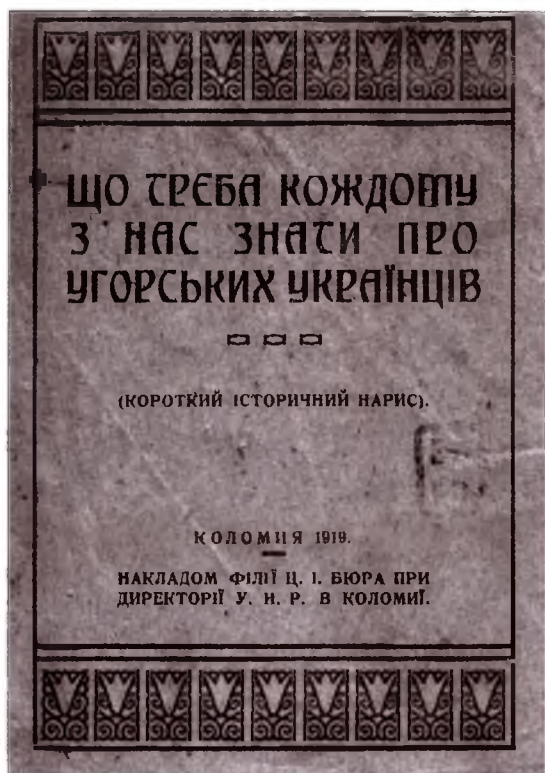
СТЕПЕНЬ СКАЖІ

Д. Н. С.	Рішальні свята
1	Св. Іоанн Хреститель

СВЯТІ СЯКА

Д. Н. С.	Рішальні свята
1	Св. Іоанн Хреститель

ПІДГОТОВКА ДО ДРУКУ І ВИДАВЦІ «РОБІТНИЧІ ВІСНИКИ» ВУЛИЦЯ САВА-ТРОЇЦЬКА, КИЇВ.

Український жовнір

календарик на 1919 рік,
найвідповідніший дарунок на коляду
для наших героїв на фронт

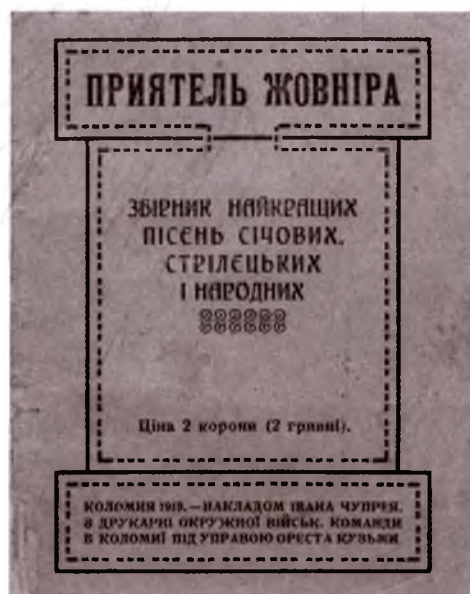
вже печатається і коштувати ме 2 Кор.

ЗАПОРОЖЕЦЬ

календар для народа
на р. 1919.

Ціна 4. корони.

Набувати можна в друкарні Мізевича в Ко-
ломії, вул. Косиюшка ч. 8. та у всіх
книгарнях.

З коломийської газети «Січковий голос»
за 29 грудня 1918 р.

Буяло театральне життя. Спочатку давав вистави аматорський кружок, а 25 листопада 1918 р. створено товариство «Український народний театр ім. Тобілевича» під орудою професора О. Чайківського. Диригент хору — професор гімназії Дмитро Николишин, диригент оркестри, а іноді й хору — митець Гнат Колцуняк. Літературно-наукову секцію товариства вів М. Роздольський. 15 грудня 1918 р. театр цього товариства поставив першу виставу, знамениту «Наталку Полтавку» І. Котляревського. Згодом вони подарували глядачам такі п'єси: «Мартин Боруля», «Нещасне кохання», «Соколики», «На сіножаті», «На перші гулі», «Розладдя», «Комедія про чоловіка, що редагував «Хлібороб» за М. Твенном, «Невольник», «Хмара», «Суета», «Ой не ходи, Грицю», «Чумаки», «Бувальщина», «Жартівниця» та інші. Виступали переважно у залі ремісничого польського товариства «Гвізда» («Зірка»). У цьому театрі з великим успіхом грали досвідчені театральні актори Галичини Антоніна Осипович[ева] та Ганна Юрчак[ова], які до того грали в Тернополі, а після коломийського періоду — в Станиславові. А також коломийські аматори сцени: Омелян Карашкевич, Іван Михалевський, Юрко Гринюк з с. Воскресінець, Ф. Молоді[івна], Т. Пйотровський, Я. Пухальський, Балевичі, Михайлюк[івна], Хоміцька, Пелешенко, Стадниченко, Букоємський, Стефанів[на]. Режисером деяких вистав був Я. Пухальський, музичне оформлення робив Г. Колцуняк.

У Коломії гастролював Український театр з Чернівців під орудою М. Онуфрака.

Антоніна Осипович[ева]

Ганна Юрчак[ова]

„Український Драматичний Кружок”
в КОЛОМИІ.

виставить в днях 14., 15., 16. і 17. с. м.
в салі „Гвязди” слідуочі вистави:

„СВАТАННЯ НА ГОНЧАРІВЦІ”
комедія в 3. діях — Гр. Квітки-Основьяненка

„ВИХОУАНЕЦЬ”,
комедію в 3. діях — Л. Янчука.

**„ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ,
ТАИ НА ВЕЧЕРНИЦІ”**
драму в 5. діях — М. Старицького.

„ВЕРХОВИНЦІ”
драму в 9. відслонах — О. Корженьовського.

Дохід призначений на Окрузну Національну
Організацію.

Білети раніше можна набути в Учтельській
Світлиці в Коломії.

З оголошень у коломийській газеті «Покутський вістник»
за 14 листопада 1918 р.

НАРОДНІЙ ТЕАТР
ІМ. ІВАНА ТОБИЛЕВИЧА

Салія „ГВЯЗДИ” в Коломії.
Сереса 8. січня с. р.
Тобилевича „**Чумаки**”, комедія на 4 дії.

Четвер 9. січня с. р.
Старицького „**Ой не ходи Грицю, та
на вечерниці...**”

ВЛАСНА ОРХЕСТРА.
Початок о години 5-тій пополудні.
Ціни місць від 8 до 4 корон.

НАРОДНІЙ ТЕАТР
ІМ. ІВАНА ТОБИЛЕВИЧА

Салія „ГВЯЗДИ” в Коломії.
У неділю дня 19 січня с. р.

Перехитрили
(12. Дочок на відданню)
Народна оперетка на 3 дії М. Кропивницького.

ВЛАСНА ОРХЕСТРА.
Початок о години 5-тій пополудні.
Ціни місць від 6 до 3 корон.

З оголошень у коломийській газеті
«Покутський вістник», 1919 р.

Педагог, письменник, культурний діяч
Дмитро Николишин

Художник, диригент, культурний діяч
Гнат Колпуняк

Музичне життя найбільшою мірою розвивалося завдяки невтомному Гнатові Колцунякові, який організував Військову музику (оркестр), диригував оркестром Театру ім. Тобілевича. У лютому відродив свою діяльність «Коломийський Боян». У музичній школі Михайла Шніцера навчали гри на скрипці, фортеп'яно, а також співу. Товариство «Український народний театр ім. Тобілевича» оголосило, що 15 травня 1919 р. відкриває музичну школу.

Перша українська військова музика в Коломії. Диригент — Гнат Колцуняк (у другому ряду п'ятий ліворуч). 1919 р.

Значок товариства «Коломийський Боян». Відень, 1900-і.

З коломиїської газети «Покутський вістник» за 29 квітня 1919 р.

МУЗИЧНА ШКОЛА
 товариства «Народний театр ім. Тобілевича» в Коломії.
 В перших днях май отримався при відкритті товаристві музична школа на керів. муз. Інститута ім. М. Висоцького у Львові.

Плани Научи:

- 1) Наука гри на скрипці (віоло, контрабас), для початкових класів по 2 години щодня. Учитель: Гнат Колцуняк;
- 2) Наука гри на фортеп'яно для початкових класів по 2 години щодня. Учитель: Ст. Шаладійчук;
- 3) Наука теорії музики (гармонії) 2 години щодня обов'язково для всіх класів. Учитель: Дя. Найдиченко;
- 4) Наука оркестральної гри для початкових класів додатково. Учитель: Гнат Колцуняк.

В міру проголошення класів до науки гри на інших оркестральному інструментів (афортеп'яно) розширювати.

Умови прийняття:
 Кожна музична школа може бути прийнята, як сам згод. його родичі чи члени товариства: «Народний Театр ім. Тобілевича» в Коломії. Обов'язково платити 2 гр. місяць за вступний платіж 1 гр.)
 Оплата на науку в музичній школі обсягом по 20 гр. (4 гри) від місяць.
 ВПИСИ. в до 5. записуються в товаристві товариства в Народній Дому Н. п. щодня від. 11—12 перед шк.

За уряду музичної школи ГНАТ КОЛЦУНЯК

Співачка Софія Ковбуз (з дому Гомик)

Оперна співачка Філомена Лопатинська

Відомий кобзар Василь Ємець

Коломийці урочисто відзначали Шевченківські дні: жіноча семінарія (8 квітня), чоловіча школа ім. П. Могили (14 квітня). Великий концерт відбувся 24 квітня 1919 р. у залі Шадничої каси. У ньому взяли участь: відома артистка Ф. Лопатинська, кобзар з Наддніпрянщини В. Ємець, «Коломийський Боян», оркестр Народного театру ім. Тобілевича та ін. У цьому самому приміщенні «Молода громада» організувала Шевченківське свято ще 30 березня 1919 р. Виступали мішаний хор, оркестр під орудою Г. Колцуняка, дует Балевичів, вірші декламував О. Карашкевич. А 3 травня дали концерт для стрільців запасної лічниці: слово-доповідь виголосив К. Заклинський, грав оркестр театру ім. Тобілевича, співали хор під диригентурою о. Лозинського та солістка С. Ковбуз.

У квітні 1919 р. в Коломиї перебував київський редактор і письменник Хведір Коломийченко (Федір Коломийченко). Ймовірно, у місті над Прутом коротко перебував згодом відомий український поет, галичанин Олесь Бабій. У його поетичній збірці «Гуцульський курінь» (Прага, 1927) вміщено вірш, який починається рядками:

Вояк УГА і поет Олесь Бабій

*В преславнім місті Коломиї
Понасходилося гуцулії,
Що й не зчислиш і не злічиш.
Закрили всі луги зарінку
Чотири вінчики з барвінку:
Чотири сотні — весь курінь.*

*Редактор і письменник
Хведір Коломийченко (Федір Коломийченко)*

III

КОЛОМИЙСЬКА ОКРУГА

1. КОЛОМИЙСЬКИЙ ПОВІТ

Влада в місті й повіті фактично зосереджувалася в адміністрації повіту, яка працювала в Коломиї. Чоловими Коломийського повіту були: повітовий комісар — адвокат Іван Стрийський; голова повітової ради — педагог Йосиф Чайківський, повітовий маршалок — о. Александер (Олександр) Русин, повітовий суддя — Франц Вольф, земельний комісар Володимир Войнаровський (1877 — 1919), а після його смерті — Андрій Дутчак; промисловий комісар — Василь Дзюбинський; шкільний комісар — Василь Витвицький, комісар домен і лісів — д-р Василь Касіян, згодом Я. Сіщук; харчовий комісар — в. о. В. Чайківський, педагог Богдан Левицький.

Державний комісар Коломийського повіту, доктор права Іван Стрийський. Портрет роботи Ярослава Лукавецького. Коломия, 1930-і. Зберігається в Національному музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського.

Печатка, 1918—1919 рр.

Промисловий комісар Коломийського повіту
Василь Дзюбинський

Харчовий комісар Коломийського повіту
Богдан Левицький

Невідомий український вояк
з Коломийщини у відпустці. 1919 р.

Печатка,
1918—1919 рр.

Печатка,
1918—1919 рр.

Стрілець Баб'юк з коломийського полку, який
загинув героїчною смертю, визволяючи Київ від
більшовиків. 1919 р.

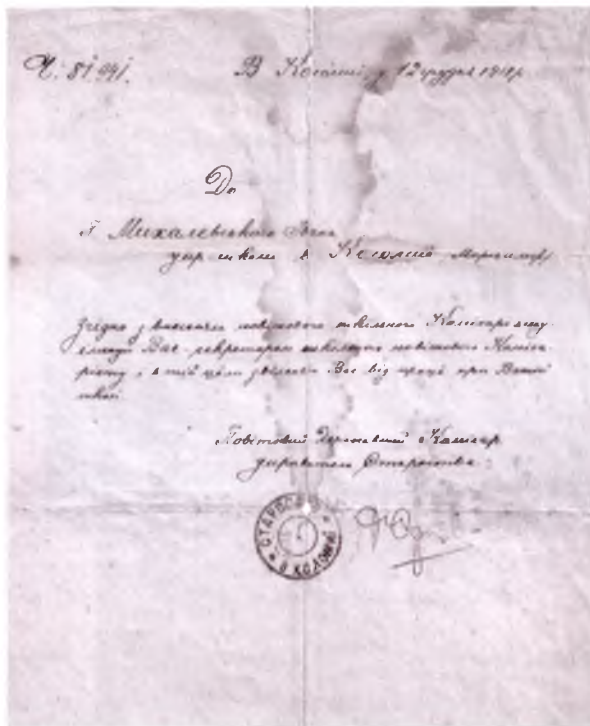
У той період 80% лісів у повіті належало багатим землевласникам, з яких у національному відношенні 2 були українці, 19 — поляки, 5 — гебреї.

Гостро стояло земельне питання, на тему якого в багатьох числах «Покутського вістника» Захар Скварко публікував свою працю «Земельна справа». А 13 квітня 1919 р. в Коломиї відбулося віче на тему земельних відносин.

Державний Секретаріат внутрішніх справ ЗО УНР 9 березня 1919 р. іменував д-ра права Івана Стрийського державним урядником при адміністраційно-політичній службі та призначив його управителем староства «Коломия», яким він до того керував як державний комісар.

Освітній і культурний діяч
Іван Михалевський

Документ про призначення Івана Михалевського секретарем коломийського повітового шкільного комісаріату, 12 грудня 1918 р.

Мешканці сіл Коломиїщини брали активну участь у діяльності ОНРади: о. Вергун з с. Дебеславець, Охацький з с. Корнича, Іван Ткачук з с. П'ядиків, П. Побігущий — управитель школи у с. Воскресінцях, Б. Соловка — управитель школи у с. Пилипах, Микола Івантишин — директор школи у Вербіжі, Павло Лаврук з с. Спаса, Венґринюк з с. Ценева, Рибчук з с. Підгайчиків, Дорундяк з с. Кийданча. Останній, між іншим, на II сесії ОНРади 2 грудня 1918 р. сказав: «Найліпшим отриманням із нашими властями є церква, яка досі служила Римови й Відневи, а відтепер має служити українській владі».

Селяни Семен Зінкевич та Іван Ляшкевич були у складі делегації від Коломиїської округи, яка везла 5 січня 1919 р. різдвяні дарунки нашим стрільцям на фронт.

Дуже діяльними були громади сіл Спаса та Вербіжа Нижнього. Зокрема, багато спаських чоловіків служило в українській поліції в Коломиї. Надзвичайно активним був відомий радикал Павло Лаврук з с. Спаса.

Відомі діячі радикального і січового руху Павло Лаврук (ліворуч) та Микола Петрук з с. Спаса (Іспаса).

Кара за надужиття млина стріла Ф. Цукермана арендатора млина Я. Клєського в Вербіжі нижнім. Задля того, що він против заборони брав мірки та переслав до Коломиї муку і за багато велів собі платити, та українське староство в Коломиї відібрало йому управу млина, а віддало її громаді з тим обовязком, щоби вела рахунки окремо тай зглядом властителя млина п. Клєського виповняла всі обовязки Ф. Цукермана.

На Українську армію жертвували з Вербіжа нижнього Гершко Таубер 50 кор. і Гехт Давид 20 кор. Майорко Цукерман 100 кор., Ізидор Вайзер 25 кор., Мошко Цукерман 25 кор., Арун Крініц 50 кор., Ізак Крініц 25 кор., Абрум Гутшнекер 25., Янцю Киніг 50 кор., Іцко Цукерман 20 кор.

З коломийської газети «Покутський вістник»

Печатка громадського уряду с. Корнича періоду ЗУНР — рідкісний свідок тих часів. (З колекції Олега Волощука (м. Коломия).

2. ГОРОДЕНКІВСЬКИЙ ПОВІТ

Городенківський повіт Коломийської округи ЗУНР охоплював приблизно територію теперішнього Городенківського району Івано-Франківської області. Місцеві корінні мешканці підтримали українську державність, допомагали рідній владі. Хоча Філія Центрального Інформаційного Бюро в Коломиї повідомляла про Городенківщину таке: «Організація в повіті досить слабка. Причиною сього непорозуміння між повітовими властями щодо компетенції. В околицях Наддністрянщини населення примирає з голоду... З большевицького фронту приходять агітатори, головно жида, які стараються тут розширити большевізм, однак їх приарештовується. Школи функціонують досить правильно.»

А коломийська газета «Покутський вістник» за 9 березня 1919 р. писала, що громадський комісар с. Торговиці Олекса Липчук зібрав 667 корон на фонд вдів і сиріт при ОНРаді в Коломиї, а на поранених стрільців — 250 корон. Від себе дав 590 корон на УГА.

Д-р Теофіл Окуневський — повітовий комісар
Городенківського повіту

Судовий повіт ГВІЗДЕЦЬ.

1	Балшич	
2	Будачин	
3	Виточин	
4	Гвіздець місто	
5	Гвіздець малий	
6	Гвіздець старий	
7	Загітшин	
8	Кобилець	
9	Кудачин	
10	Насора	
11	Остаківці	
12	Острівці	
13	Підрайовці	
14	Примічине	
15	Рогівка	
16	Росохач	
17	Слобідка піщана	
18	Сороки	
19	Трофанівка	
20	Турка	
21	Чатівці	
22	Хвалювці	
23	Хомківка	
24	Чехова	

Список сіл, які належали
до судового повіту Гвіздець. 1918 р.

Перепустка для п. Елени Любчинської
для переїзду залізницею з Коломиї до с. Сороків.
Коломия, 11 січня 1919 р.

*Директор гімназії в Городенці
Антін Крушельницький*

Повітовим комісарем Городенківського повіту був видатний громадсько-політичний діяч, член УНДП, член виділу УНРади, доктор Теофіл Окуневський, а повітовим військовим командантом — поручник Городиський. Директором гімназії працював відомий педагог і письменник Антін Крушельницький.

У Городенці містився граничний курінь УГА Військової округи в Коломиї. Командант — сотник Остап Світлик.

Командант граничного куреня УГА, сотник Остап Світлик

3. ПЕЧЕНІЖИНСЬКИЙ ПОВІТ

До Печеніжинського повіту належали містечка Печеніжин і Яблунів та села Березів Баня, Березів Вижний, Березів Нижний, Березів Середний, Ключів Великий, Ключів Малий, Космач, Княздвір, Ковалівка, Люча, Лючки, Марківка, Мишин, Молодятин, Рунгури, Слобода Рунгурська, Стопчатів, Текуча, Уторопи.

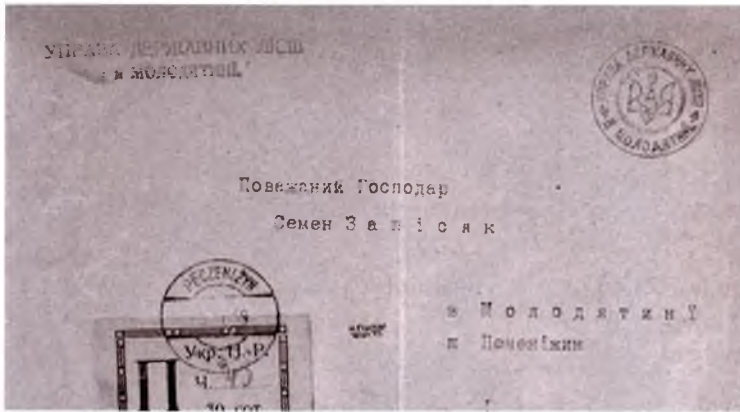
Активісти формування української влади в Печеніжині: Іван Самокишин, Андрій Горук, Василь Майданський, Василь Варчук. 21 листопада 1918 р. посаду повітового державного секретаря ЗУНР обійняв Михайло Ґеник-Березовський. Членами уряду були: поляк Олекса Козловський, гебрей Авнер Лівшиць; повітовий лікар — поляк Александр Вінценз; шкільний інспектор — українець Шпаковський; повітовий інспектор — поляк Скшиделька; начальник повітового надлісництва — українець Лев Мартинець, військовий стаційний командант спочатку українець, четар Теодор Стефанович, а потім українець Лев Добрянський, згодом — четар УГА Микола Урбанович; повітовий командант станиці — Микола Кокоцький, нотаріус Олександр Отрман; начальник пошти — Мацкевич, у суді працювали Теодор Коржинський, Володимир Вереш, Марія Печаковська; експозитура (відділ) відбудови — начальник, поляк Закшевський, українець Ілько Візерканюк; директор рафінерії — Филип Ґутман. Священики — о. Іван Саноцький, сотрудник о. Кость Левицький. Війтом був Олекса Горецький, який також займав посаду комісара містечка. Головою повітової ради в період ЗО УНР обрали о. Олександра Майковського з с. Княздвора.

Михайло Ґеник-Березовський —
повітовий комісар Печеніжинського повіту

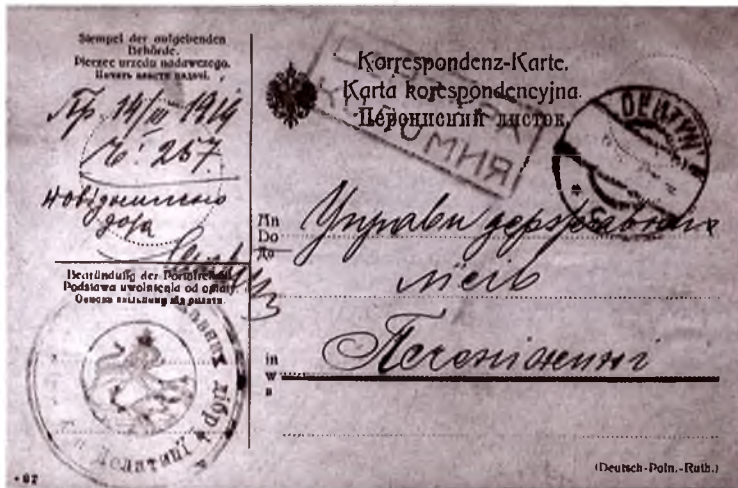

Гриць Дувірак —
визначний громадсько-політичний діяч

Конверт з листом до Семена Залісяка від управи державних лісів у с. Молодятині. 1919 р.

Переписний листок з Делятина до управи державних лісів у Печеніжині. 14 березня 1919 р.

Хрест-нагорода УГА, яку зберегла до часів Незалежності родина Яворських у Печеніжині

Життя Покуття.

З Печеніжина. Запит до цивільних і військових властей. Громадяне Печеніжина запитують отсим цивільні і військові власти, хто властиво має дати приказ на вивішення українських вивісок над склепами, так як у Печеніжині досі українських написей нема.

З коломийської газети «Покутський вістник»

4. СНЯТИНСЬКИЙ ПОВІТ

Снятинський повіт був прикордонною територією ЗУНР. Він належав до національно-свідомих повітів, тут міцно вкоренився радикальний рух і товариство «Січ», тут жили два відомі письменники Марко Черемшина та Василь Стефаник і діяло ціле гроно активних українських провідників, переважно учителів.

Повіт нараховував 43 громади, однак більшість земель належала дідичам — полякам або спольщеним вірменам. У місцевій адміністрації працювали поляки, українці, австріяки.

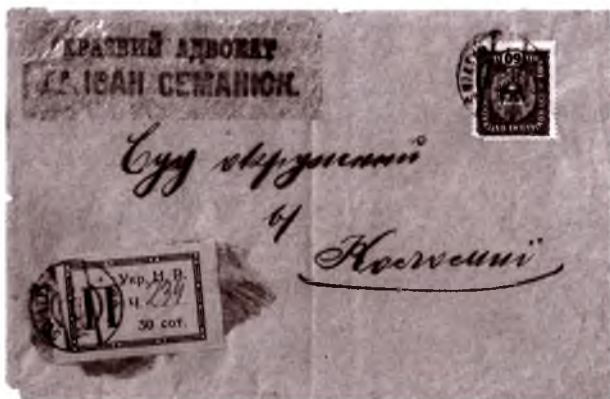
До проголошення української влади в повіті 2 листопада 1918 р. найбільше спричинилися адвокат Іван Семанюк (письменник Марко Черемшина), учителі Антін Онищук і Василь Равлюк, військовики Гнат Мартинець та Василь Костащук.

Четар Василь Костащук

Повітовий шкільний комісар Василь Равлюк

Лист адвоката Івана Семанюка до Окружного суду в Коломиї. 1919 р.

Адвокат, доктор права Іван Семанюк (письменник Марко Черемшина)

Повітовий комісар
Снятинського повіту
Гнат Мартинець

Начальник повітового суду
Микола Фірманюк

Член повітової ради,
отець Осип (Йосиф) Проць

Керівники Снятинського повіту Коломийської округи ЗУНР і ЗО УНР: повітовий комісар і військовий командант, сотник УГА Гнат Мартинець; заступник повітового комісара — нотар Степан Левицький; повітовий військовий комісар — поручник Василь Одинський, а за ним — сотник Небиловець; начальник повітового суду Микола Фірманюк, суддя Іван Фута; комісар С. Зінкевич; повітовий шкільний комісар Василь Равлюк, секретар повітового шкільного комітету Семен Фодчук, директор гімназії Клавдій Білінський з Буковини. Дієвим був греко-католицький священик о. Осип Проць, автор книжки «Чим воюють проти нас Поляки?» (Коломия, 1919). Управитель Снятинської філії Інформаційного бюро УНР — В. Палятинський.

До повітової ради належали майже всі вищеперераховані особи, послом до УНРади від Снятинщини обрали відомого радикального діяча Антона Онищука.

У Снятині містився граничний (прикордонний) курінь УГА Військової округи в Коломії на чолі з командантом — сотником Небилівцем. У Заболотіві був піхотний вишкіл (понад 100 стрільців), яким командував поручник Яків Голота. У с. Кулачині існував ніби прикордонний пункт, де відбувалися різні зустрічі, обміни, перемовини між представниками української і румунської влади.

*Українська Н. Республіка пов. д. арм. Комісаріат.
№: 4191/19
Снятин д.к. 16 червня 1919.
Робітників.
до всіх місцевих Комісаріатів і Урядів парох.
в повіті*

5. КОСІВСЬКИЙ ПОВІТ

Косівський повіт охоплював 43 громади. Тут, на Гуцульщині, був найбільший відсоток українського люду і панували патріотичні й радикальні настрої. До встановлення української влади в Косівському повіті найбільше спричинилися громадський діяч Михайло Козоріс, учитель Іван Устиянович, старшини УСС Михайло Горбовий та Микола Саєвич.

Керівництво повіту: повітовий державний комісар — Михайло Козоріс (в інших джерелах — Анатоль Лепкий), повітовий військовий командант — Микола Саєвич, поручник Степан Глушко, а згодом — хорунжий Романків, староста повіту і голова повітової ради — суддя Анатоль Лепкий, начальник суду — Б. Лепкий, голова харчового уряду — Іван Устиянович. До повітової ради належали о. Іван Рогужинський, учитель П. Побігущий, М. Кахникевич, М. Галчук та інші. Визначним діячем цього повіту був справжній гуцул Петро Шекерек-Доників — член Президії Трудового Конгресу УНР, член УНРади та головної управи Української радикальної партії.

Влада діяла активно й ефективно. Так усі школи перевели на українську мову навчання, у Косові, Яблунові, Кутах, Пістині і Жаб'ю (тепер смт Верховина) вулиці перейменували на честь визначних українців.

*Визначний діяч
Михайло Горбовий*

Посол Петро Шекерек-Доників

*Повітовий комісар
Михайло Козоріс*

*Повітовий комісар,
староста повіту
Анатоль Лепкий*

Косів. Косівщина достарчила може найбільше війська зі всіх повітів. Гуцули дуже радо пішли до війська, тимбільше до свого, рідного. Бо хтож як не наші Гуцули на перший поклик тисячами потягнули в Січові Стрільці? Хтож як не славні Гуцули вилися як лви на вулицях Львова і тепер б'ються в бою під Львовом? Хтож як не наші Гуцуляки шпівчили в помічу на правобережну Україну проти большевиків, московських розбійників і рабівнидів? В повіті тепер як найкращий порядок, всюди що селах відкриваються ніколи, в самому Косові освячено велику бібліотеку для народа і укр. театр. Збіжжє, муку і нафту стараються як найчастіше спродувувати місцеві власти і всеїто зараз розділюють між бідним населенням. Це все треба звидячити повітовому держ. Комісаріатові та повіт. військ. Команді, а за освідомлюючу працю між селянами в першій мірі інтелігенції, головни священству і урядству.

Честь Вам невтомимі провідники народа, честь Вам безсмертні-славні Гуцули, що вмієте задержати лад і порядок в так важкій хвилі, що вмієте шанувати і боронити рідну землю і народню волю! Честь вам ще раз!

У. С. С.

З коломийської газети «Покутський вістник», 1919 р.

Печатка, 1918 р.

Управа міста Косова. Управа міста Косова назвала недавно всі вулиці міста в честь славних людей України. Отже є вулиця: Стрільцька, Франка, Січинського, Павлика, (який звідси родом), площа Злуки. Крім того названо деякі вулиці іменами наших князів та гетьманів. Написі по вулицях уже видіють. Таксамо є українські написі на урядах, крамницях та товариствах. Ще здалобися написі орієнтаційні на роздорожках. Місто очиниють з болюта на приказ управи. Та ще здалобися, щоби всі хати в місті хоч з переду побіліли, щоби не стояли такі обдрпані. Коло міста, дві мінути ходу від ринку, є ціла гора піскова. Булоби добре, щоби цей пісок використано й посипано ним мійські вулиці.

З коломийської газети «Покутський вістник» за 20 квітня 1919 р.

Микола Угрин-Безгрішний

Богдан Заклинський

А 13 березня 1919 р. відбулося повітове віче, в якому від 43 громад повіту взяло участь приблизно 300 осіб. Про земельну реформу говорив посол Петро Шекерек-Доників. У вічі брала участь повітова влада та відомий український громадський діяч і меценат Євген Чикалено, колишній фундатор газети «Рада» в Києві.

У Косові виходила преса: газета «Урядові вісті», радикальний часопис «Чорногора». Працювала друкарня, видавництво «Довбуш», повітова бібліотека, театр ім. Тобілевича. Визначними культурними діячами того періоду були письменник Микола Угрин-Безгрішний та Богдан Заклинський.

У м. Кутах стояла гранична сотня УГА ОВК в Коломиї. Газета «Покутський вістник» за 9 березня 1919 р. писала: «В Кутах старих усунено сільського комісара за його протидержавний виступ на вічу в Косові. В повіті большевизм не має ґрунту».

Урядовий лист з м. Кутів до Коломиї. 1919 р.

Печатка, 1918 — 1919 р.р.

Віче в Кутах. 1919 р.

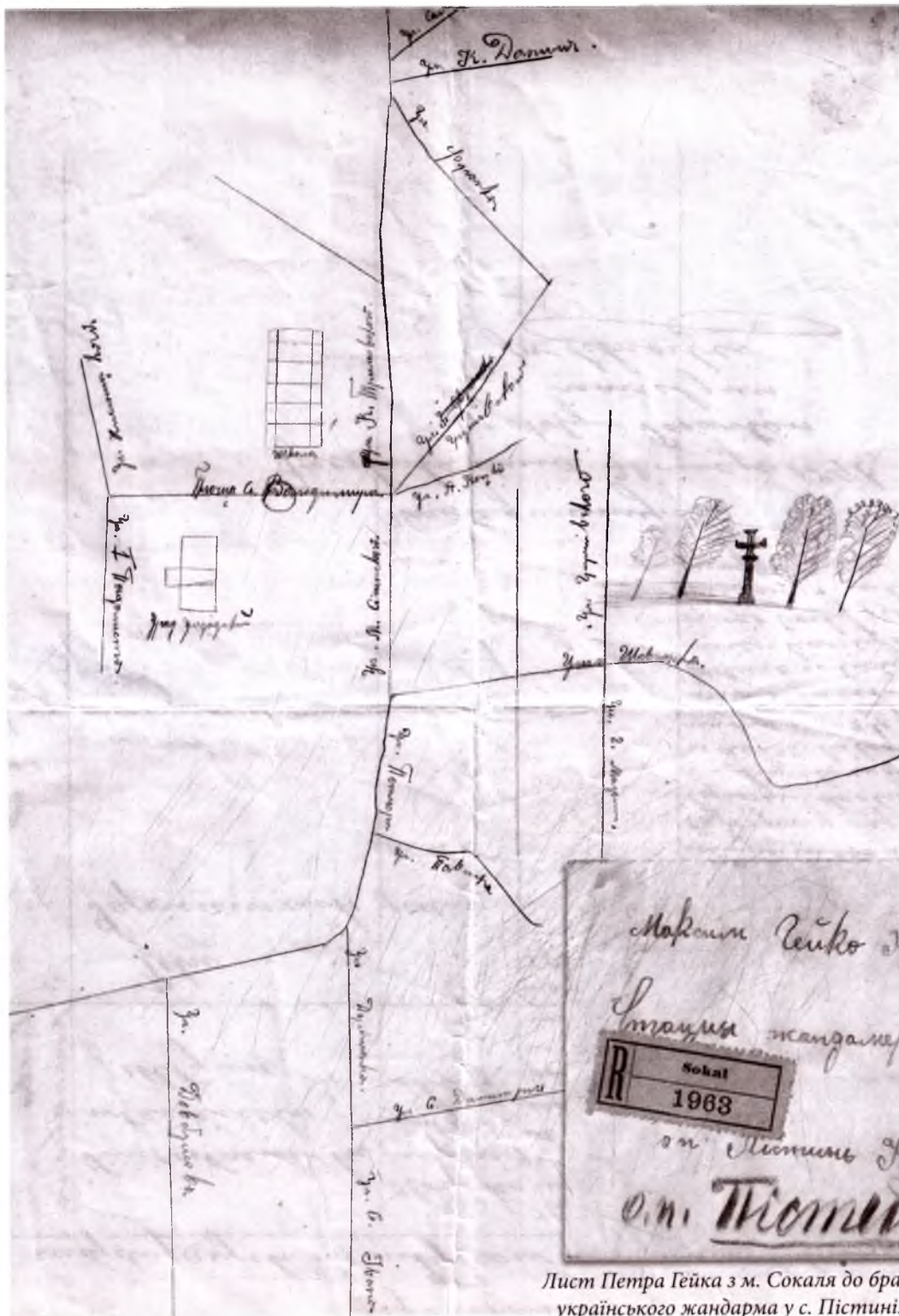

Схема-пропозиція жандарма в с. Пістині Максима Гейка з українськими назвами вулиць цього села. 1918 р.

Лист Петра Гейка з м. Сокаля до брата Максима Гейка, українського жандарма у с. Пістині. 28 квітня 1919 р.

IV

РІДНЕ ВІЙСЬКО

*За рідний край, за нарід свій,
За волю України
Ми йдемо в бій, ми йдемо в бій,
Крізь згарища руїни.*

*Ми йдемо в бій, земля дуднить,
Радіють гори, степи,
Бо нас у бій благословить
Могучий дух Мазени.*

Стрілецька пісня,
1917 — 1919 рр.

Західно-Українська Народна Республіка.

Державний Секретаріат Військових Справ.

ПРИСЯГА українських військ.

Присягасмо торжественно Всемогучому Богу повинуватися вірно і слухняно Західно-Українській Народній Республіці, Її Верховній Владі, Її Правительству, Її Армії, як також всім Її отаманам та всьому Її Начальству Їх поважати і захищати, Їх прикази і припоручення у всякій службі виконувати, проти кожного ворога, хто небудь ним бувби і де тільки воля Її Верховної Влади вимагатиме, на водах, на сушах, у повітрі, в день і вночі, у боях, наступах, сутичках і всякого рода підтрисмах, словом на кожному місці, в кождо пору, в кождім случаю хоробро і мужно боротися, наших військ, прапорів і оружя в ніякому случаю не покидати, з ворогом ніколи в найменші порозуміння не входити, завсігди так вестися, як сього воєнні закони вимагають та як чесним воїнам личить, і в сей спосіб в чести жити і умирати. — Так нам, Боже, допоможи — Амінь.

Затверджено постановою Української Національної Ради.

Львів, дня 13. падолиста 1918.

ВІТОВСЬКИЙ, отаман в. р.

Державний Секретар Військових Справ.

*Державний секретар військових справ ЗУНР
Дмитро Вітовський*

1. ОКРУЖНА ВІЙСЬКОВА КОМАНДА В КОЛОМИЇ

Листопадовий зрив 1 листопада 1918 р. став можливим, раптовим та успішним завдяки українським воякам цісарської армії, які миттєво стали вояками Української Галицької Армії. Власне вони забезпечили відносний спокій і порядок під час ЗУНР на теренах Коломиїщини, а частково й Покуття та Гуцульщини.

Військова влада, так само головна, як і цивільна, належала Окружній Військовій Команді (ОВК) в Коломиї. Майже від початку її очолював сотник (отаман) Теодор Примак. Його заступник — сотник Володимир Бемко, ад'ютант — хорунжий Іван Данищук, шеф штабу — сотник Омелян Паліїв, згодом — Володимир Бемко; інтендант — сотник Ілько Бодруг, справник — підхорунжий Микола Вишиванюк, командант стації «Коломия» — четар Іван Баб'юк; ветеринарну службу очолював четар Василь Коновал. З тих, хто працював в ОВК, згадуються хорунжий Дмитро Федасюк, четарі Рудольф Ботулинський і Євген Поповецький та інші. Там працювали також 4 телефоністки.

Командант ОВК в Коломиї, сотник Теодор Примак (ліворуч) та його ад'ютант, хорунжий Іван Данищук. 1918 р.

Печатка, 1918 р.

Містилася ОВК майже від перших днів у колишньому цесарсько-королівському банку (фото нижче) на теперішній вул. І. Франка.

Головним завданням ОВК було розв'язання всіх військових проблем округи: мобілізація, боротьба з дезертирством, забезпечення вояків на фронті зброєю, харчами, одягом, лікування поранених, а також підтримка громадського порядку, виявлення ворожих елементів, зустрічі з закордонними делегаціями. У підпорядкуванні ОВК були всі військові частини, які містилися в Коломиї, Снятині, Городенці, Кутах, польовий суд, старшинська школа в Коломиї і піхотний вишкіл у Заболотіві, склади амуніції, друкарня, шпиталь, транспорт. До штабу ОВК рідні заносили листи воякам на фронт.

ОВК в Коломиї забезпечувала перебування тут високих військових гостей: Державного секретаря військових справ ЗУНР Дмитра Вітовського — листопад 1918 р.; начальника корпусу УСС Юрія Отмарштайна — 5 квітня 1919 р.; начального вождя УГА, генерала Михайла Омеляновича-Павленка — 25 квітня 1919 р. Майже секретним був приїзд до Коломиї в кінці січня 1919 р. полковника Легіону УСС Вільгельма Габсбурга (Василя Вишиваного), який мав завдання зміцнювати повітові команди військовими відділами.

Оголошення.

Подають ся всім до відома, що в цілях збереження публичного спокою і безпечности, проголошено в коломицьким військовим окрузі стан облоги.

В наслідок сього підлягають доразовому поштуванню і карані будуть полєвим судом, карою смерті через розстрілення, всі цивільні і військові особи, які допустять ся слїдуєчих злочинів:

- I. 1) Головної зради (§ 58—62, к. з.); шпїонажі і інших каригідних діянь, проти воєнної сили Зѣх. Укр. Народ. Республїки. (§ 321 і 327, в. к. з.);
 - 2) порушення публичного спокою (§ 65, к. з.);
 - 3) неуправненого побору (§ 306, в. к. з.);
 - 4) повстання (§ 65—75, к. з.);
 - 5) бунту (§ 73—75, к. з.);
 - 6) насильного ділання проти судів і цивільних публичних урядів, установлених Правительством (§ 76, 77, 80, к. з.);
 - 7) злочинного ушкодження залїзниць і інших комунїкаційних средств, як також припалаєжних до того заведень, уряджень, машин, апаратів і т. п. (§ 85 і 87, к. з.);
 - 8) злочинних ділань, або зникань, які докочують ся на залїзницях, серед особливо небезпечних обставин (§ 87 і 85, к. з.);
 - 9) злочинних ушкоджень, або перерв державних телеграфів і телефонів. (§ 89.);
 - II. 10) допомоги в дезерції (§ 220 і 221, к. з.);
 - 11) насильства, або небезпечних погроз на старшинах військових, або урядниках в справах урядових (§ 81, 82, к. з.);
 - 12) убійства (§ 134—138.);
 - 13) забійства (§ 142—148.);
 - 14) тяжкого ушкодження тіла (143, 152, 157.);
 - 15) рабунку (§ 190, 196.);
- коли ті каригідні вчинки поповнено на особах належачих до української Армії і на їх органах.
- III. 16) Дальних случай публичного насильства після (§ § 85—95, к. з.); як також підпаду (§ 166—168.), наколи ті каригідні ділання поповнено на державній добрі під управою Армії, або на особах наведених в уступі II.
- IV. 17) Каригідних ділань проти закону з 25/5 1885, о вибухових матеріялах.
 18. проти (§ 66—69.); закона о обороні, як також намова і поміч до порушення військової служби (§ 314—316, в. к. з.);

- V. За допомоги до котрогось више наведених злочинів (§ 35, 214—219, з. к.); як також намову і поміч до порушення записяження служби військової (§ § 314, 316, в. з. к.), підлягають всі особи цивільні поступованню доразовому і карані будуть полєвим судом карою смерті, через розстрілення.

Взявають ся тому всім мешканцїв округа до задержання якнайбільшого порядку та спокою, бо проти кожного, котрий поступати ме проти наказови, поступити ся безоглядно.

За всі више-наведені злочини, як також за злочин порушення послушенства (§ § 147, 148, в. з. к.) і бунт (161, 164, в. з. к.) трусливість (§ 255, в. з. к.) порушення карности і порядку (§ 262, 264, в. з. к.) і дезерцію (§ 183, в. з. к.) будуть карані в доразовім поступованню карою смерті через розстрілення всі особи військові, котрі поповнять ті каригідні чини.

Окружна Військова Команда.

Оцовіщенє.

Коломия, дня 11. листопада 1918.

- 1). Взяваю все населєне до аложеня пального оружя в тугешній Стаційній Команді протягом трох днів, числячи від 12 г. дня оголошеня.
- 2). Так само прикааую всім офіцерам і рядовим, всналежним до чинної служби української армії, безповолочно мундур скинути і віддати тоже в розпорядимість Стаційної Команди. Всі, що не сповнять сего прикаау, будуть строго карані.
- 3). Прикааую патрулям і постам вимагати від всіх офіцерам і рядових легітимациї, виставленої Стаційною Командою, а кожного як офіцера так рядового без легітимациї арештувати і відставити до Стаційної Команди.
- 4). Несналежні до сєй гримади мають протягом трох днів з Коломиї вїхати.

Областний Командант Украин Війська

ПРИМАК.

Осторога!

Звертєю увагу, що з днем 1-го падолиста с. р. оголошено в Коломиї стан облоги: в слїд за чим ні-які збори, ні сходини не сміють без могого позволення відбувати ся, всі приватні доми і публичні льокалі як кофейні, ресторації і шинки від години 7. вечером до 7 ране не сміють бути отварені, після 7 год. вечером, крім військових в службі, ніхто не омїє на вулицях міста показуватись.

Нїхто крім мене не має права видавати дозволення на які небудь відсяш від сего могого прикаау Коломия, дня 17. падолиста 1918.

Окружний Командант Військ Т. ПРИМАК

Приказ Окружної Військової Команди в Коломиї. Прикааується жандармським постерункам і військовим поліціям (міліціонерам) слїдити за безправною продажою дерева краденого в державних лісах. Тому прикааується реквірувати дерево кожного, що везе на продаж без посвідки з громади, що дерево є його власністю. Головно слїдити і забороняти вивіз на базар строго свіжо зрубаного дерева. Винників арештувати і відставляти до судових арештів в Коломиї.

Коломия, дня 17. грудня 1918.

Окружна Військова Команда.

3 наказів Окружної Військової Команди в Коломиї. 1918 р.

Командантом міста спочатку був поручник Степан Галібей, від 1 квітня 1919 р. — сотник Володимир Комаринський, від 6 травня — знову сотник Степан Галібей; заступник команданта міста — четар Волощук, інтендант — поручник Михайло Татух, лікар і санітарний референт при ОВК доктор медицини Петро Петрушевич, санітарний працівник — четар Чернявський, командант телефонічної сотні — хорунжий Кабарівський, начальник військового суду — сотник-аудитор Жук і сотник Зволинський, капелан залоги — о. Микола Яросевич, референт Української державної евіденції коней — Іван Яремич. Першого січня 1919 р. команда міста оголосила двотижневий санітарний курс для доглядачів хворих вояків при шпиталях.

*Командант Коломиї,
сотник Степан Галібей*

*Референт державної евіденції коней
Іван Яремич*

15 листопада 1918 р. преса надрукувала урядове оголошення про те, що чоловіки 1895, 1896 і 1897 р. н. впродовж 3-х днів повинні з'явитися в Коломиї з начальниками громад, маючи з собою по дві пари білизни, взуття та харчів на три дні. Пункт для новобранців містився за адресою вул. Ягайлонська, 33. А 25 листопада ОВК оголосила наказ про мобілізацію колишніх вояків австрійської армії 1893 — 1900 р. н. Цей процес тривав до 10 грудня.

На початку грудня 1918 р. ОВК оголосила в Коломиї воєнний стан. Окружний командант Теодор Примак разом зі своїм ад'ютантом їздили до Кам'янця-Подільського у військово-інформаційних справах, де мали зустріч з міністром внутрішніх справ УНР Григорієм Степурою.

21 березня 1919 р. ОВК видала наказ, що всі особи, які приїхали з Наддніпрянської України, повинні з'явитися з документами в п'ятницю 28 березня в команді міста. У Коломиї могли перебувати лише ті, хто отримав посвідку від команди міста.

ЗАСУД ДЕЗЕРТЕРА.

Вироком Полевого Суду О. В. К. в Коломиї з дня 4. мая 1919. як до-разового Суду зістав засуджений в карній справі К. 1712/19 Упр. за зло-чин дезерції на кару смерти через розстріляння стрілець Микола Лука-чик с. Івана, літ 28, вільний із За-мулинець пов. Коломия.

Кара смерти зістала дня 4. мая 1919. о год. 7. попол. виконана.

Полевий Суд
Окр. Військ. Команди в Коломиї.

З коломийської газети
«Покутський вістник» за 11 травня 1919 р.

До всіх звільнених з війська.

Всякі посвідки звільнення на необмежений час, що не є виставлені Окружною Військовою Командою в Коломиї і в котрих нема в лівім куті на горі надру-ковано: Західня Область У. Н. Р., а внімкою червоних посвідок, виставлених кошами 24. п. п. ім. Дорошенка, 36. п. п. ім. Мавели і Запасною Батерією арт. полка та велізничих лобітимацій, стаються в нинішнім днєм не-важними. Всіх властителів сих посвідок візвати, щоб сейчас зголосилися в Окружній Дововняючій Команді в цілі вибрання нових посвідок звільнення, инакше бу-дуть вони трактовані як дезертири.

Отсей розпорядок Окружної Військ. Команди обо-в'язані всі громадські комісарі подати до загального відома та припилювати при помочі жандармерії, щоб неї, до яких він відноситься, сейчас зголосилась до Окружної Дововняючої Команди в Коломиї.

З коломийської газети
«Покутський вістник» за 13 травня 1919 р.

ВІЗВАННЯ.

Відповідно до розпорядку ДСВС. 4. відділ ч. дов. 4710. з 15/V 1919. виваєсь всіх інтелігентів Українців вік: 18—33 року життя, які перебувають тепер в Коломиї, вглядно в коломийськїм суд. окрузі і не належать до війська, щоб зголосились в своїми військовими документами найпізнійше до дня 20. мая 1919. в урядових годинах в Команді міста в Коломиї.

Незголошеннєся буде каранє Полевим Судом.
Коломия, дня 17. мая 1919.

КОМАНДА МІСТА.

З коломийської газети
«Покутський вістник» за 18 травня 1919 р.

7) Що до дезертирів, то треба їм по-давати до відома, що після законів усіх на-родів, дезертир не має права ніякого і не буде і у нас мати ані права до спадку (пайки), ані голосу в громаді, ані не сміють дезер-тири дістати вінчання від Уряду парохіяльного, (коли в поборовім віці хто хоче женитися, а не викажеться, що ставав до бранки тай упорядкував військову справу). Чесним жовня-рам буду давати дозволення (на просьбу з Уряду парохіяльного) женитися і перед 24-им роком за згодою війська.

З коломийської газети
«Покутський вістник», 1918 р.

Сотник УГА, професор Коломийської гімназії Євген Глушкевич

2. ГЕРОЇЧНІ КОЛОМИЙСЬКІ ПОЛКИ

У 24-ому полку піхоти та в 36-ому полку крайової оборони Австро-Угорської армії служили переважно галичани-українці. Це були досвідчені вояки, які пройшли важкі шляхи Великої війни. Тож 1 листопада ЗУНР отримала вишколених стрільців, яких доповнили прикликані до УГА новобранці з навколишніх теренів.

У Коломиї 23 листопада 1918 р. створено гарматну батарею (батарею) на чолі з сотником Володимиром Тотоескулом, а відтак її очолив сотник Ярослав Курилюк. Ця батарея стала зав'язком Першого гарматного полку УГА, а в Коломиї під час присяги її найменували «Першим артилерійським полком в Коломиї». В деяких джерелах пише, що командантом цього полку спочатку був сотник Роман Шипайло, а після нього — сотник Осип Баб'юк.

З великими зусиллями зорганізовано Першу гуцульську кінну козацьку сотню ім. Юрія Федьковича. До команди цієї сотні належав хорунжий Я. Гайманович. А 1 грудня ця сотня на чолі з окружним командантом Теодором Примаком і хорунжим Білецьким приїхала до Печеніжина, де її вітала громада міста і влада.

Коломийські гебреї створили «Жидівський батальйон мести», який мав за мету помститися полякам за убивства, катування та пограбування євреїв у Львові. Однак ця формація проіснувала коротко.

Четвертого грудня 1918 р. українська влада перейменувала коломийські полки, надавши їм прізвища видатних національних полководців — гетьмана Петра Дорошенка і гетьмана Івана Мазепи. Відтоді вояків цих полків стали називати дорошенківці та мазепинці.

Переіменования полків. В дневнім приказі Окружної Військової Команди в Коломиї з дня 4. грудня 1918 ч. 34, точка 1. читаємо:

На домагання мужви і офіцерів приказується;

1) Бувший австрійський 24. полк піхоти мав називати ся від сьогодні: „24. піхотний полк імени гетьмана Петра Дорошенка“.

2) Бувший австрійський 36. полк стрільців називається від сьогодні: „36. піхотний полк імени гетьмана Івана Мазепи“.

3) Кінна Козацька Сотня називається від сьогодні: „Перша Гуцульська Козацька Сотня імени Юрія Федьковича“.

З коломийської газети «Січковий голос» за 7 грудня 1918 р.

Печатка Української сотні ізольованих в Коломиї. Знайдена 2009 р. у Коломиї на горішці. Адвокат М. Петрів у 2011 р. подарував її Музеєві історії міста Коломиї.

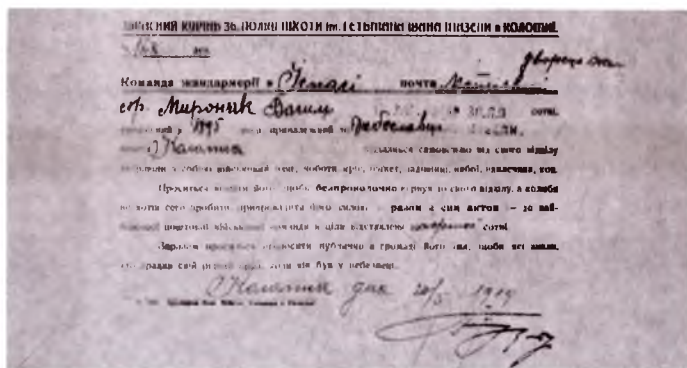
Сьомого грудня 1918 р., в суботу, в середмісті відбулося урочисте за-присяження 24-го піхотного полку ім. Петра Дорошенка. Вояки з маршем і піснею пройшлися містом і стали перед ратушею. Отаман Теодор Примак як голова ОВК в Коломиї і шеф штабу Володимир Бемко на конях об'їхали військо та привітали дорошенківців. Священик о. Микола Яросевич освятив стрільців і старшин, відчитав молитву та перехрестив їх.

У ті грудневі дні 1918 р. були за-присяжені всі коломийські курені, а потім один за одним виїжджали на війну. У Коломиї залишалася невелика військова залога. Новобранців відбирала до війська вербункова секція та поборова комісія.

Заприсяження коломийських полків. Грудень 1918 р.

Командантом 24 полку піхоти спочатку був поручник В. Корньовський. Кіш очолив до-свідчений старшина цісарської армії Франц Тінкль, чех за національністю, який сприйняв українську ідею і був головним військовим фахівцем того періоду в Коломиї. Як командант цього полку згадується і сотник УГА Денис Гошоватюк, який загинув 28 грудня 1918 р. у бою з поляками, і командант 8 сотні, четар УГА Михайло Гуменюк, коломиєць, який загинув 16 грудня 1918 р. у бою з ворогами. Командантом 36 полку піхоти був спочатку поручник Степан Галібей, потім сотник Зволинський, за ним — поручник Михайло Шлемкевич. А другим запасним курінем, який був у складі цього полку, командував поручник Омелян Тарновецький. Згодом, коли цей полк перебував у складі Х бригади, то ним командував четар УГА Сава Никифоряк. У складі цих полків були саперська і телефонічна сотні, кулеметні чоти.

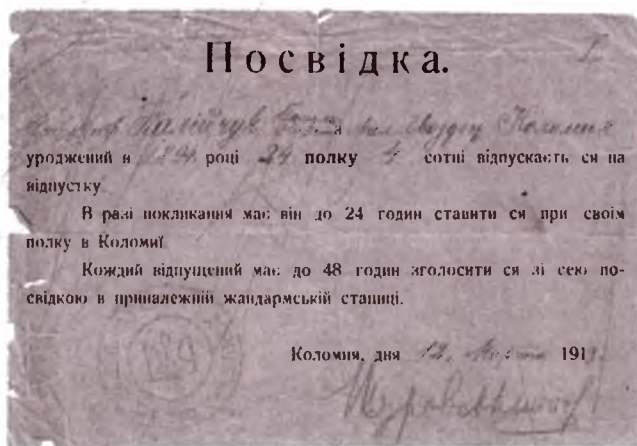

Прохання до команди жандармерії в с. Іспасі (Спасі) від запасного куреня 36 полку піхоти ім. Івана Мазепи в Коломиї щодо повернення стрільця Василя Мироняка. Коломия, 20 березня 1919 р.

Командант коломиїської гарматної батареї (батареї) Ярослав Курилюк. Коломия, 1918 р.

Поручник УГА, коломиєць Антін Прокопович

Посвідка про відпустку старшому стрільцеві 24 полку піхоти ім. Петра Дорошенка в Коломиї Василеві Палійчукові з с. Старого Івзідця. Коломия, 12 березня 1919 р.

Упродовж листопада 1918 р. — січня 1919 р. ОВК в Коломиї вислала на польсько-український фронт під Львів чотири похідні курені: перший, з 36 полку ім. Гетьмана Мазепи — під команду поручника Володимира Букшованого (в інших джерелах — Василя Блавацького), другий — під команду поручника Володимира Левицького, третій — під команду поручника Олександра Найди (згодом ним командував поручник Володимир Мацуський, а відтак — Данило Бізанц) та четвертий курінь. За спогадами Василя Волицького, третій курінь нараховував 515 стрільців і 11 старшин, складався з 7 сотні (командир — четар Петро Кривоносюк), 8 сотні (командир — четар Михайло Гуменюк), 9 сотні (командир — четар Василь Юрченко), сотні скорострілів (командир — четар Василь Феданків). Четами командували Олександр Лагода, Микола Данилюк, Михайло Кузів, Людвик Гура, Євген Сербінський, Іван Морук, Іван Клівчук. Курінь мав кулеметні чети, коні, відповідне озброєння й харчові запаси. У неділю, 15 грудня, українці міста урочисто виряджали наших вояків на фронт, а 16 грудня вони потягом через Городенку виїхали на Львівщину і ввійшли до складу армійської групи «Старе село».

Коломийська преса постійно повідомляла про нечувану жорстокість польського війська щодо цивільних українців на Львівщині та військовополонених українських вояків.

Десятник 24-го полку піхоти
ім. Дорошенка, зброяр, коломиєць
Михайло Мисюк, 1919 р.

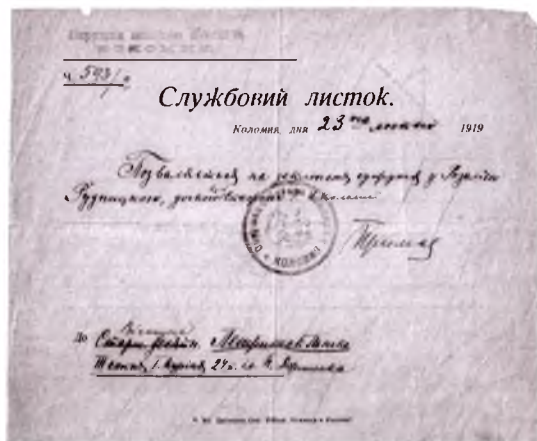
Посвідчення Михайла Мисюка. Коломия, 22 січня 1919 р.

Слава Гуцулам!
В бою 8./III. під м. Судовою Вишнею і Городком здобули Гуцули „Мазепинці“ і У. С. С. під проводом четаря Голинського і Ковча 30 скорострілів, одну батарею і 500 полонених Поляків.
Команда дивізії полк. Кравса.

З коломийської газети «Покутський вістник» за 23 березня 1919 р.

Дорошенківці й мазепинці виїхали з Коломиї на польсько-український фронт на Львівщину, де долучалися до інших частин УГА та вели кровопролитні бої за звільнення українських територій від польських загарбників. Поранених вояків привозили на лікування до Коломиї.

З фронту надходили тривожні звістки про загибель наших вояків-героїв. Так 16 січня 1919 р. коломийська громада на чолі з командантом ОВК Теодором Примаком в жалобі прощалася з четарем Михайлом Гуменюком, який поліг героїською смертю під Львовом. Похорон відправляли священники, співав хор театру ім. Тобілевича, над могилою промовляли голова ОНРади в Коломиї Володимир Гвоздович, о. Войтіховський, поручник Шуровський. Згодом коломийська газета «Покутський вістник» повідомляла, що в січні 1919 р. у битві з поляками поліг командант третього куреня 36 полку ім. Мазепи, четар Василь Васкан; у лютому 1919-го на південь від Львова, в Боднарівці, загинув героїською смертю поручник 24 полку піхоти ім. Дорошенка Федір Лабай, у лютому до Яблунова привезли сина бідної вдови, четаря Юрка Мельника, який загинув у бою. Більшість героїв встелили своїми тілами простори північної Галичини, навіки спочивши в рідній землі.

Службовий листок ОВК в Коломиї з дозволом на одруження.
Коломия, 23 лютого 1919 р.

Перепустка для стрільця 36 полку піхоти
ім. Гетьмана Івана Мазепи. Коломия, 24 квітня 1919 р.

Невідомий старшина УГА.
Коломия, 1 січня 1919 р.

3. ГУЦУЛЬСЬКИЙ КУРІНЬ УГА

Одна з найбоєздатніших бойових одиниць Української Галицької Армії. Курінь мав слово-додаток «пробоевий». Входив на початку до складу 8 Самбірської бригади УГА, а у травні 1919 р. призначений до 11 Стрийської бригади. Підпорядкований безпосередньо Начальній команді УГА.

Зародком Гуцульського куреня УГА була Гуцульська сотня УСС, кадра якої містилася в Коломиї. Ця сотня у грудні 1918 р. виїхала з Коломиї на польсько-український фронт, де 31 грудня її доповнило ще кілька сотень і вона отримала статус куреня. Деякі джерела подають, що курінь був сформований у Коломиї, хоча очевидці тих подій наголошують, що насправді він був сформований на фронті.

Командант куреня — четар (згодом поручник) Гриць Голинський (1895 — 1941). Народився він у Березові Вижньому. На Гуцульщині є чотири Березови, в яких живуть з діда-прадіда відважні люди. Тож і в Гуцульському курені воювало за Україну чимало березунів. Гриць Голинський закінчив Коломийську гімназію, під час Великої війни був хоробрим четарем Легіону УСС. В УГА отримав чин поручника і був сотником.

Командант Гуцульського куреня УГА
Гриць Голинський

Четар Степан Сулятицький

Гуцульський курінь складався з чотирьох сотень, сотні скорострілів, чети саперів і технічного відділу. Сотня складалася з чотирьох четів, а чета — з чотирьох роїв. У курені служили переважно добровольці, насамперед з Коломийського і Косівського повітів, хоч згодом курінь доповнили стрільці з інших теренів Галичини. Кількість особового складу хиталася від 800 до 1200 вояків. Якийсь період курінь квартирував у м. Самборі, а в березні 1919 р. його доповнили однією сотнею з 4 куреня 36 піхотного полку ім. Мазепи, сотнею кінноти і батареєю (батареею) легких гармат.

*Бунчужний Гуцульського куреня,
коломиєць Степан Слюсарчук. 1919 р.*

Курінь відзначився у кровопролитних боях: за с. Биличі і Чижки 31 грудня 1918 р.; за м. Городок на Львівщині під час Вовчухівської операції у 1919 р.; на ділянці фронту Хирів — Перемишль під час Чортківської офензиви у травні 1919 р.; зазнав відчутних втрат у боях за Підкамінь; брав участь у поході на Київ і на Вапнярському напрямі на Одесу; переміг більшовиків у боях за м. Бершадь. У грудні 1919 р. біля м. Гнівань на Вінниччині Гуцульський курінь потрапив у т. зв. чотирикутник смерті, коли від тифу загинуло багато стрільців і старшин.

У квітні 1920 р. Гуцульський курінь УГА майже повністю потрапив у полон до поляків і припинив своє існування.

*Поставали собі хлопці у долині,
Сиві шапочки знімали біля церкви,
Присягаючи на вірність Україні:
Триста рук піднялося угору пресміливо:
«Буде жниво!»
Триста тут сердець забилося перед храмом:
«Згинемо, а не повернемо рабами!»
Триста хлопців цілувало стяг курінний,
Щоби гуцул був йому до смерти вірний.
Шапки полетіли вгору, гей, барвисто:
«Слава! Слава!» — залунало понад місто.
Чабан-сотник побажав та у промові,
Щоб додому повернули всі здорові.
Покотилась горда пісня, як лавина:
«Вже воскресла Україна!»
А нарід, як лан той у божее жниво:
«Ідіть! Повертайте щасливо!»
Та як виходили на поле із міста,
Вістун поспитав по-своєму:
«Гей, хлопці-молодці! Під Львів іде триста,
А скільки поверне додому?»*

*(З збірки Олесья Бабія
«Гуцульський курінь». — Прага, 1927)*

Поміж командирів Гуцульського куреня відомі ще поручники Віктор Воробець та Циганок, командант сотні Томенко, четарі Тарас Витвицький з Коломиї, Степан Сулятицький, В. Ковч, Никорак та Погорецький, хорунжі М. Василенко та В. Антонович, бунчужний Степан Слюсарчук, вістовий Михайло Ґеник, стрілець сотні скорострілів Дмитро Андріяшко з с. Рунгурів та інші.

Команда дивізії полк. Кравча депешує:

СЛАВА ГУЦУЛАМ!

В бою 8.марта під Судовою Вишнею і Городком здобули Мазепинці і У. С. С. від проводом чет. Грця Голинського і Ковча 30 скорострілів, одну батарею і 500 полонених.

КОМАНДА ДИВІЗІЇ ПОЛК. КРАВЧ.

Студенти вищих шкіл у Празі (Чехія) з Березовів на Гуцульщині, колишні мужні вояки УГА (від ліва до права): Микола Урбанович, Степан Ільницький, Роман Данилович, Григорій Драгомирецький, Дмитро Нелрич, Гриць Голинський (командант Гуцульського куреня, в кашкеті), Степан Сулятицький. 1925 р.

4. СТАРШИНСЬКА ШКОЛА ПІХОТИ В КОЛОМІЇ

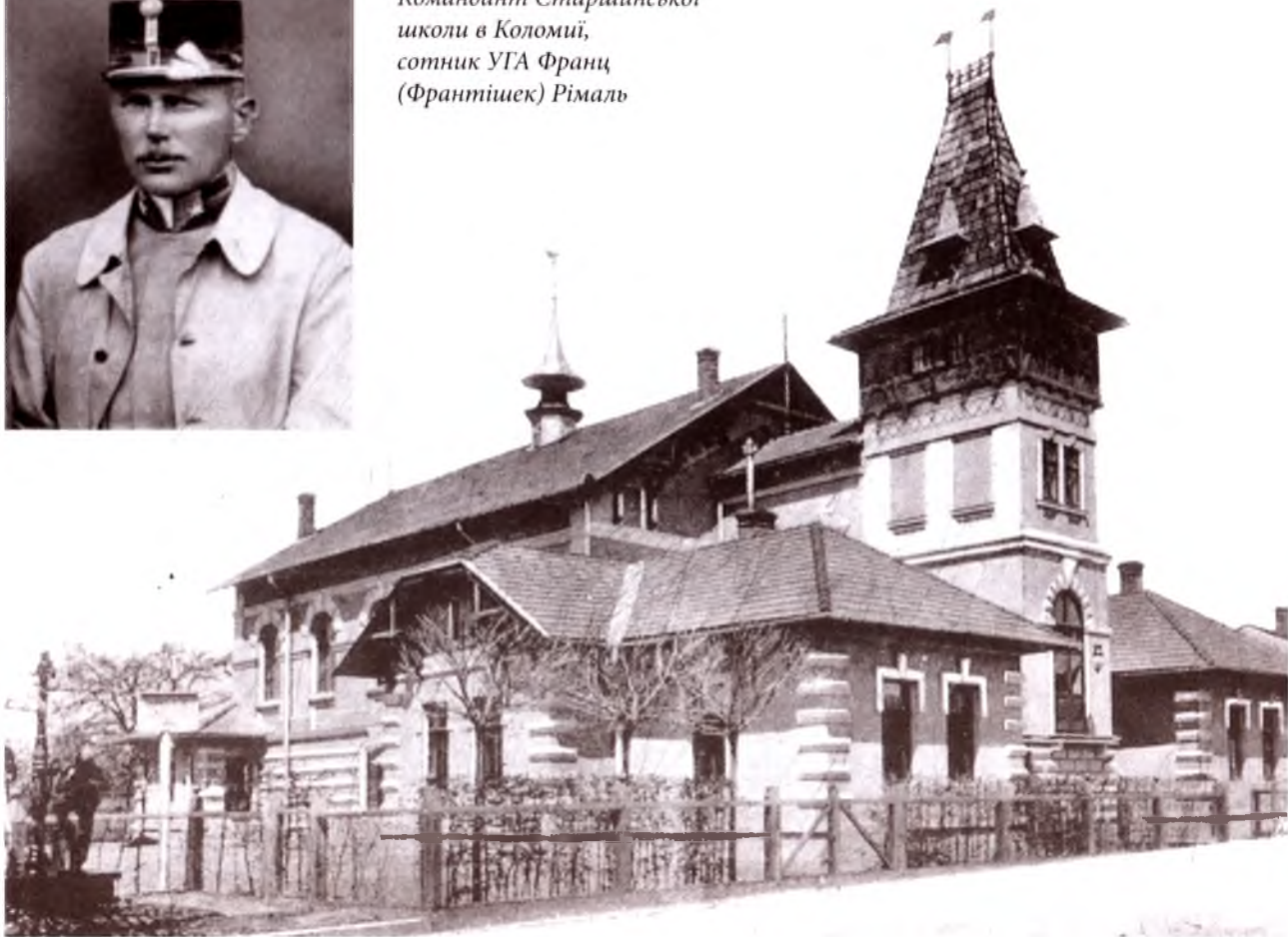

Молода українська армія потребувала молодшого командного складу — старшин. І вже в першій половині грудня 1918 р. ОВК в Коломиї відкрила Старшинську школу (першу в ЗУНР!), до якої вписалося 35 курсантів. На початку її вів булавний Нижник. Однак охочих навчатися на старшин УГА ставало більше, і в січні 1919 р. цей навчальний військовий заклад перейшов на значно поважніший статус.

Старшинська школа містилася в будинку спортивного товариства «Сокіл», вишкіл відбувався від 8-ї до 12-ї години на площі «Сокола» (тепер міський стадіон), двічі-тричі на тиждень над Прутом вчилися стріляти сліпими набоями, а на давній стрільниці — справжніми кулями. За дощу навчання відбувалися в руханковій залі «Сокола».

*Командант Старшинської
школи в Коломиї,
сотник УГА Франц
(Франтішек) Рімаль*

*Старшинська школа УГА в Коломиї (будинок товариства «Сокіл»
на теперішній вул. С. Петлюри*

*Командант першої чети, поручник,
коломиєць Макс Микитюк. 1919 р.*

*Командант третьої чети,
четар Юліан Галяревич. 1919 р.*

Курсанти мали по 18 — 25 років, зрідка 30. Більшість з них були підстаршинами австрійської армії, зокрема й Легіону УСС. Решта — гімназисти. Всіх гуртувала одна ідея — незалежність України. Школа пишалася добрим хором, який провадив вістун Бас. Вона нараховувала 120 курсантів, яких поділено на 3 чети по 40 осіб. Командант першої чети — поручник Макс Микитюк, коломиєць; командант другої чети — четар УСС Адольф Кардаш, командант третьої чети — четар Юліан Галяревич. Скорострільний вишкіл вів поручник Горецький. Булавним і справником школи був Олекса Гулевич (в ін. джерелах — Глушкевич).

Третя чета Старшинської школи. Коломия, травень, 1919 р.

Очоловав Старшинську школу сотник, а згодом отаман УГА Франц (Франтішек) Рімаль, знімчений чех. Випускники школи характеризували цю особу, як «великого приятеля українського народу, який приступними і ясними викладами старався вціпити незламний патріотизм і гарячу любов до української держави».

Під час закінчення Старшинської школи Ф. Рімаль сказав до стрільців такі слова: *«Ви, молоді українські вояки, закінчили з успіхом свою науку і вишкіл, як підстаршини і хорунжі молодій Українській Армії підете на фронт боротьби за свою Батьківщину. Будьте відважні і твердо бороніть свою рідну землю від ворогів так, як боронили колись ваші козацькі предки. Але не тільки фронт мусить мати вишколених та ідейних борців за волю: теж і поза фронтом мусить хтось втримати порядок, карність і дисципліну та повернути пошану до армії. Дуже прикро, коли українські стрільці і підстаршини, і фронтові старшини боронять Вітчизну і свободу народу, а за їх плечима в запіллі ворог безкарно розліплює орли по своїх вікнах, його молодь регочеться по місцях і ігнорує владу, і висміює українське військо. Коли таке діється у вас і далі буде діятися, то не будете мати ніякої України. Поляки насмілилися два рази секретно зайти до моєї квартири і мені пропонували перейти до них на службу. Я їх пропозиції з обуренням відкинув, бо я прирік служити вашому народові, якого синів я ще за Австрії подивляв не лише за їх безмежну скромність, а також за їх велику хоробрість і героїзм. Нехай Бог наділить Вашу команду воєнною мудрістю і дасть вашому народові закріпити державну незалежність!».*

Перший курс (випуск) у травні 1919 р. закінчило 78 курсантів. Другий курс (приблизно 100 курсантів) тривав коротко з огляду на ситуацію, яка склалася, і передчасно закінчився 24 травня 1919 р.

Коломийці пишалися Старшинською школою, яка брала участь у головних міських подіях того часу. Її випускники дали УГА талановитих старшин, під команду яких стрільці вели успішні бої з ворогами України.

Хор Старшинської школи в Коломії. 7 травня 1919 р.

Старшинська школа піхоти УГА в Коломиї. Перший випуск. Травень 1919 р.

У чорну днину 24 травня 1919 р., коли українські війська змушені були покинути Коломию, останніми з міста об 11-ій год. виходила Старшинська школа. Вночі, залишені без варти польські військовополонені на Косачеві, спільно з місцевими польськими шовіністами (ксьондзи, гімназисти, службовці) створили боївки і розклали їх по місту та почали стріляти в спину українським стрільцям і старшинам. Тому Старшинська школа відступала з боями і втратили 8 побратимів. Зокрема, поляк ксьондз-катехит Клос (Клюс) з будинку біля Народного дому вбив четаря УГА Флоріана Кульчицького та поранив ще двох вояків. Незабаром з Заболотова надійшли інші українські стрільці і розігнали польські боївки. А Старшинська школа подалася через Отинію на Нижнів, тепер Тлумацького району Івано-Франківської області, де зразу ж увійшла до складу «Група Нижнів» під командою коломийського сотника Володимира Бемка.

Четар УГА Флоріан Кульчицький. Коломия, 1919 р.

Зважаючи на постійну зміну фронтової ситуації, деколи змінювалася структура армії, командири та підпорядкування полків, зокрема й коломийських. Не все зрозуміло і з назвами деяких підрозділів. Так, зокрема, надibuємо згадку про «алярмову сотню» в Коломиї та про «сотню ізольованих в Коломиї», про яких нічого не знаємо.

Мало відомою залишається Сигітська операція (січень 1919 р.) — похід коломийців (200 вояків, 2 гармати, 5 скорострілів) на допомогу гуцулам Закарпаття, які намагалися встановити українську владу та вигнати мадярську й румунську окупаційну адміністрацію. Однак переважаючі ворожі сили не дали змоги втілити цей військовий план. Відомо, що у військовій виправі на Закарпатську Гуцульщину брали участь такі коломийські старшини УГА: сотник Микола Саєвич, хорунжі Іван Купчик з с. Матіївців та Віктор Воробець, четар Іван Миронюк з с. Мишина.

Учасник Листопадового зриву в Коломиї та Сигітської операції, хорунжий УГА Віктор Воробець

Учасник Сигітської операції, четар Іван Миронюк з с. Мишина; правнук посла Австрійського парламенту Миколи Ковбаснюка.

У першій половині листопада 1918 р. на польсько-український фронт на Львівщину вирушив з Коломиї перший похідний курінь з 36 піхотного полку ім. гетьмана Івана Мазепи (командант — поручник Василь Блавацький; в інших джерелах — поручник Михайло Шлемкевич, а за ним — четар Степан Васкан). Очевидці згадують, що курінь називали «коломийцями», чи «мазепинцями», він був добре обмундирований та озброєний. Курінь брав участь у боях під Вулькою, під Соکیلниками, здобув Кадетську школу і повернувся здештований до Коломиї. Інші три коломийські курені також героїчно боролися за Україну на Львівщині. А в січні 1919 р.

отаман УГА Франц Тінкль організував з цих полків окрему 2 Коломийську бригаду і виїхав як її командир на фронт. Його ад'ютантом був поручник Петро Будз, інтендант бригади — сотник Осип Навроцький. Бригада також мала: гарматний полк, технічну сотню, сотню кавалерії й обоз. Вона входила до II Корпусу УГА.

*Інтендант 2-ої Коломийської бригади,
сотник УГА Осип Навроцький*

*Ад'ютант команданта 2-ої
Коломийської бригади Петро Будз*

Коломийські полки належали до бойових груп УГА «Старе село», «Угнів», «Наварія», перебували у складі 2 Стрийської бригади, 8 Самбірської бригади. У 1919 р. коломийські стрільці воювали в складі бойового відтинку «Нижнів», командантом якого був легендарний коломийський сотник УГА Володимир Бемко. Це була вже 14 бригада III Корпусу УГА. Наші коломийці потрапили в т. зв. чотирикутник смерті, коли багато з них загинуло від тифу та від ворожих куль. Вихідці з Коломії й округи воювали також у складі інших військових формувань УГА, в Армії УНР, в Корпусі Січових Стрільців.

Коломийська артилерійська батарея (батарея), яку сформував 23 листопада 1918 р. сотник Володимир Тотоєскул, складалася з чотирьох австрійських польових гармат. Вона також виїхала на Львівщину, де у бою під Сиховом загинув згаданий сотник, а команду перебрав сотник Ярослав Курилюк. Ця батарея стала зав'язком I гарматного полку УГА, який складався з шістьох батарей. У ньому сотник Ярослав Курилюк командував першою батареєю, а коли загинув командант полку, отаман Ярослав Воевідка, то його призначили командиром полку. Цей підрозділ на початку 1919 р. належав до Коломийської бригади УГА. Згодом полк перейшов з

Командант 2 Коломийської бригади,
отаман УГА Роман Дудинський

армією за Збруч (Хмельниччина, Вінниччина, Київщина), де брав участь у кровопролитних боях.

У травні — червні 1919 р. керівництво українськими збройними силами в Галичині здійснювала Начальна Команда Галицької Армії. Тоді армія ділилася на три корпуси. До III корпусу належала і Коломийська бригада, в якій були три піхотні курені та один гарматний полк. Командантами двох куренів були сотники Омелян Рев'юк та Осип Будзиновський. Бригадою командував отаман Франц Тінкль, а від 15 червня 1919 р. — отаман Роман Дудинський. Шефом штабу в той період був сотник Корній Купчанко. Гарматний, другий, полк мав чотири батареї (батареї), на його чолі стояв сотник Степан Мацькевич. Командантом скорострільної сотні був четар Володимир Феданків.

«Ех, якби всі групи були такі, як ми і як коломийська та золочівська бригада, ми давно були би над Сяном», — зітхаючи з невдалим жалем, докинув ранений в голову підхорунжий.

— Там ген, бачиш, де чорніє ліс, там коломийська бригада, — пояснює мені другий товариш. — Та й славі-ж то хлопці, б'ються завзято. Взагалі, Коломия списалася в сій війні.»

(З допису Андрія Баб'юка (Мирослава Ірчана) «З життя У. С. С.» в полі // Покутський вістник [Коломия]. — 1919. — 23 лютого.)

Саме коломийці одні з перших звільняли окупований більшовиками Київ. У своїх спогадах булавний, старший десятник УГА Василь Ілащук згадує: «30 серпня 1919 року, у найвищому розгарі боїв з большевиками, III/24 курінь (Коломийський) переможно увійшов у Київ, але наступного дня, в неділю, 31 серпня, у Києві попав у денікінський полон. Таким чином, на глум лукавій долі, довелося нам, переможцям над москалями червоними, зазнати гараздів неволі у москалів білих, у таборі воєннополонених у Дарниці, що на лівому березі Дніпра, на схід від Києва.

В ті пам'ятні дні III/24 курінь був у складі 8-ої Самбірської бригади, що нею командував от. Карло Гофман. Виконавши наказ-диспозицію штабу бригади, а саме — сміливою атакою здобувши укріпленій Червоний Трактир, останню большевицьку оборонну опору перед брамами Києва і, на шляху дальшого походу ліквідуючи менші большевицькі застави, III/24 курінь у передвечірніх годинах у суботу, 30 серпня, переможно увійшов у Деміївку, передмістя Києва, у південній його частині.

Дорогу промощувала куреневі 8-ма сотня пор. Степана Слюсарчука. Із захоплених у большевицьких командирів наказів було ясно, що їхні штабові не орієнтувалися в ситуації. Де фронт, вони не знали і своїх бійців гнали «на пазіцію» наосліп, щоб вдержати Деміївку, станцію «Київ 2» і тут обороняти шлях евакуації через Дарницю на Полтаву-Курськ.

Восьма сотня з боєм дійшла під товарну станцію «Київ 2». Саме тоді на станцію заїхав большевицький військовий поїзд з транспортом бійців, який чисельністю перевищував сотню пор. Слюсарчука кількакратно.

«Дожидати аж поїзд розвантажиться, — пояснював пізніше пор. Слюсарчук, — і червоні бійці впорядкуються до відходу «на пазіцію», не було найменшого глузду, тим більше, що з Лівобережжя, зі сторони Полтави, наближалися денікінці». В хвилину, коли поїзд зупинився, сотня на команду пор. Слюсарчука — «По вагонах вогонь!», засипала поїзд крісовими і скорострільними кулями. В ту сторону полетіли також ручні гранати. Над поїздом піднявся жахливий крик, гук від розриву гранат, паніка, зойки... Товарна станція «Київ 2» була в наших руках. Кілька евакуаційних поїздів з багатим військовим майном були нашою добиччю. Большевицький полк, в силі коло 500 бійців, разом з переляканим командиром, Ізааком Абрамовичем, якого наші стрільці витягнули з опанцереного вагона, відіслали в запілля. Продовжуючи наступ, пор. Володимир Струць з 7-ою і пор. Василь Юрченко з 9-ою сотнями зайняли недалекі цегольні, цукроварні, залізнодорожні варстати і обсадили пивоварню Шульца, що у виході на Васильківську вулицю. На зайнятих становищах курінь задержався на відпочинок, забезпечившись сильними стійками, а по Васильківській вислали стежі в напрямі центру міста.

Досвіта 31 серпня курінь, згідно з наказом штабу 8-ої бригади, обсадив визначені йому важливіші стратегічні об'єкти в столиці: 7-ма сотня пор. Струця — арсенал, 8-ма пор. Степана Слюсарчука — склади артилерійського депо біля Печерської Лаври, 9-та пор. Василя Юрченка — будинок Миської Думи на Хрещатику. Тут розташувалася також команда куреня: сот. Данило Бізани, його ад'ютант пор. Петро Кривоносок і командант відділу скорострільів, пор. Володимир Феданків з двома чотами обслуги скорострільів».

Бригада припинила своє існування 26 квітня 1920 р., коли її роззброїла польська влада та інтернувала до табору в Тухолі на Помор'ю.

*Сотник УГА, ад'ютант 24 Коломийського куреня
8 Самбірської бригади Петро Кривоносок*

*Сотник УГА, командант Коломийського гарматного полку,
член Державного секретаріату військових справ УНР
(артилерійського відділу) Роман Шипайло*

*Командант 2 гарматного полку 2 Коломийської бригади,
сотник УГА Степан Мацькевич*

*Командант 3 куреня 2 Коломийської бригади,
поручник УГА Іван Остап'як*

КОЛОМИЙСЬКІ ГЕРОЇ.

У звідомленні штабу гал. армії з 16-го квітня говориться знову про хоробрі наступи коломийських курінів, про героїське поведення їх командантів — отамана Тінкля та пор. Димкова. Перший з них особисто провадив проти наступ, щоби вирвати полякам заняті ними позиції під Львовом, — другий кинувся в бій на чолі свого пробового куріня і уляг при тім тяжкому зраненню.

Не перший раз чує наша суспільність про хоробре поведення коломийських частин. Від самого початку нашої визвольної боротьби стали коломийські куріні зелізним мурем для зашити рідної землі. Вони перші поспішили в листопаді тамтого року на поміч загроженому Львову і при всіх слідуєчих боях о відбиття Львова йшли наші хоробрі сини Покуття, наші гудульські герої, з неописаною відвагою та бравурою. А вчорашнє звідомлення принесло вістку, що вони в Підволочисках загородили дорогу бандитській навалі зі Сходу, яка під опідунчими крилами московського большевизму, хотіла залити наш край, хотіла обернути його у згаріща та руїну.

І цікаві думки насуваються, коли приходиться говорити про наших Героїв-Гуцулів.

«У. С. С. при помочі дуже доброго війська 2 і 7 куріня Коломийців, заняв в тих днях і знищив зелізнничний шлях, серед безпримірних невзгодин, на дощі, в болоті, серед холоду, не доїдаючи... не досипляючи... маючи перед собою ворога.» (мова йде про бої біля м. Городка на Львівщині — прим. упорядників).

(З допису Андрія Баб'юка (Мирослава Ірчана) «Біля Городка» в полі, 14/III. 1919 р. // Покутський вістник [Коломия]. — 1919. — 23 марта. — С. 2-3.)

З коломийської газети «Громадський голос» за 26 квітня 1919 р.
(передрук з газети «Република»).

Українська делегація на чолі з генералом УГА (у травні — липні 1919 р. — командувач III Галицького Корпусу

УГА) Володимиром Генбачовим (у чорній шапці, шостий ліворуч), яка їхала у м. Хирів на зустріч з поляками для перемовин щодо припинення воєнних дій. Третій — капелан УГА Франц Йосиф Ксаверій Бонн (з напису на зворотному боці світлини, яку послав 29 березня 1919 р. з м. Старого Самбора до Коломиї інженер Ярослав Добрянський).

Поміж уродженців Коломиї й Коломийщини згадуються такі старшини УГА: сотники Іван Ботулинський та Рудольф Ботулинський з Коломиї; сотники Осип Левицький з с. Нижнього Вербіжа, Ілько Гаврилюк та Василь Юрченко з с. Спаса (Іспаса), Франко Запутович з с. Коршева, Петро Кривоносок з с. Воскресінець, Данило Богаченко (Болгаченко) з Отинії, поручник Петро Палійчук з с. Остапківців, хорунжі Дмитро Микитюк з с. Раківчика, Лука-Володимир Микитюк з Коломиї, Михайло Чукур з с. Спаса (Іспаса), четар Ілля Візерканюк з Коломиї, хорунжий-санітар Михайло Кушнір з с. Сопова та інші. Чи не єдиним духівником, капеланом УГА з Коломийщини був о. Тома Ткачук з с. Нижнього Вербіжа. Доволі відомою постаттю того періоду були уродженці містечка Печеніжина: полковник Армії УНР Роман Самокишин та вояк Корпусу Січових Стрільців Семенюк.

На відповідальних військових становищах в УГА перебувало багато колишніх коломийських гімназистів.

Капелан УГА Тома Ткачук з с. Нижнього Вербіжа

Сотник УГА Осип Левицький
з с. Нижнього Вербіжа

Сотник УГА Данило Богаченко
(Болгаченко) з Отинії

«Сотня саперів Коломийської бригади не раз давала приміри своєї хоробрости, досвіду і вмілости. Але найбільшим подвигом її було це висадження величезного зал. моста на Дністрі коло Галича.

При відвороті нашої Армії треба було повисаджувати мости, щоб задержати ворожий наступ.»

(Ілюстрації та коментарі до «Хроніки подвигів УСС» // Лепкий Лев. Твори. — Тернопіль, 2001.)

«Поручник Володимир Букишований 30. 12. 1918 р. о 6-ій вечера з сотнею гнав поляків від Давидова поза Сихів у Львові, полягло 29 поляків, багато поранено...»

(За газетою «Покутський вістник» від 28 листопада 1918 р.)

«Наша армія, в т. ч. IV курінь 24 п. п. ім. Гетьмана Петра Дорошенка, 11 січня 1919 р. наступав на Сигнівку під Львовом. Велися кровопролитні бої...»

(За газетою «Покутський вістник» від 23 січня 1919 р.)

Поміж вояків Корпусу Січових Стрільців і Семенюк з Печеніжина (крайній ліворуч ?), 1919 р. (?)

*Заприсяження вояків УГА у м. Старому Самборі. Листопад 1918 р.
(З напису на зворотньому боці світлини Ярослава Добрянського, 24 грудня 1918 р.)*

У травні 1919 р., коли Покуття окупували румуни, до Коломиї переніс свою адвокатську канцелярію з м. Самбора та поселився в місті над Прутом Андрій Чайковський. У період ЗУНР він був державним комісаром Самбірського повіту, де прославився як справедливий представник української влади. А це не подобалося місцевим горе-патріотам, як рівно ж не могла йому простити цього і польська окупаційна влада. Тому Андрій Чайковський вчасно покинув Самбір та на пораду свого зятя, легендарного сотника УГА Володимира Бемка, осів у Коломиї. Тут сумлінний 62-річний адвокат і талановитий письменник пережив кілька перших важких років, коли разом з сім'єю перебував на межі божевілля (обшуки, арешти, голод, злидні). Польська влада мала його за небезпечного злочинця. Згодом ця людина подолає труднощі, братиме участь в громадському житті, видасть ще багато чудових книжок, якими захоплювалося не одне покоління галичан. Про період ЗУНР він напише болючі «Чорні рядки» (1930), в яких правдиво проаналізує вади нашого національного менталітету.

*Державний комісар Самбірського повіту ЗУНР,
адвокат і письменник Андрій Чайковський.
Коломия, 1930-і.*

23 травня 1919 р. ранковим потягом до Коломиї приїхали відомі діячі ЗУНР: Кость Левицький, доктор Артимович, секретар Пісецький, доктор Теофіль Кормович, доктор Олександр Марітчак. Цей останній поселився в готелі «Брістоль», звідки був добрий обсерваційний огляд міста. *«В Коломиї не було паніки, порядок був збережений уповні. Що більше: говорили про оборону Станиславова та про організацію протинаступу».* Вранці 24 червня над Коломиєю прокружляв румунський літак і розкинув проклямації за підписом генерала І. Задіка українською, польською і румунською мовами. Тієї самої днини румунські війська ввійшли до Коломиї. А ці високі посадовці їхали через Коломию на Чернівці і на Відень. *(Марітчак Олександр. Румуни в Коломиї // Великий ілюстрований календар (Львів), 1930-і).*

Левицький Кость (1859 — 1941) — голова уряду ЗУНР, адвокат, відомий громадсько-політичний діяч.

Артимович Агенор (1879 — 1935) — державний секретар освіти і культів ЗУНР, науковець.

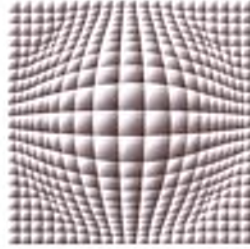
Пісецький Олександр (1869 — ?) — державний секретар пошт ЗУНР.

Кормович Теофіль, очевидно Кормош Теофіль (1861 — 1927) — голова Української Національної Ради в Перемишлі ЗУНР, член обласної земельної комісії для впровадження Земельного закону для ЗОУНР від 14 квітня 1919 р.

Марітчак Олександр (1887 — ?) — член Української Національної Ради ЗУНР, адвокат.

Полковник УСС Василь Вишиваний
(архікнязь Австро-Угорщини Вільгельм Франц фон
Габсбург-Лотаринзький), який напівтаємно перебував
у Коломиї на початку 1919 р.

МІСІЇ ІЛЮЗІЙ

Як зазвичай буває, під час воєн і революцій на територію протилежних сторін вчащають різні гуманітарні й дипломатичні місії. Такі делегації водночас виконують розвідку, шпигунську функцію, причому невідомо чію: оцінюють на власні очі ситуацію, у розмовах розпитують те, що їх цікавить, спілкуються з верхами й низами. Говорять переважно те, що подобається, і подають надію. А потім повертаються до своїх європейських й американських столиць, звітують перед своїми зверхниками, а ті, зібравши докупи свідчення різних місій і делегацій, роблять певні висновки. І ті висновки не завжди збігаються з реальним прагненням народу, який виборює волю чи незалежність. Так було і в період ЗУНР.

Американський дипломатичний представник у Коломиї:

Цими днями завітав до Коломиї достойний гість: американський дипломатичний представник Черльз Блументаль, старший чоловік о бодрому вигляді. В розмові з нашим окружним командантом сказав п. Блументаль, що їде з Одеси, був у Букарешті та Чернівцях, а з Коломиї має поїхати в Будапешт, Відень та Варшаву, щоби пізнати відносини, які настали в тих місцях. Звертає бачну увагу на все і признає, що Румуни представляли нас у некорисному світлі. Одначе переступаючи границю нашого краю пересвідчився наочно про добродушність і культурність українського народу. Селяни підходили дньому та запрошували його в гостину. Заявляє, що Українцям можна безжурно дождатися вирішення справи етнографічних границь, бо Вільзон наставатиме безоглядно на сповнення своїх звісних 14 точок. Жалкує, що Поляки на дармо кров проливають, бо питання про Львів рівнозначне з питанням про Познань. Дальше подає п. Блументаль, що навпаки всяким змаганням Поляків з Грабським на чолі Українців буде допущено до участі в мировій конференції на рівні з прочими державами.

Для Українців їде від Антанти транспорт рижу та інших харчевих середників, що значно причи-

КОЛОМИЙСЬКІ ДИПЛОМАТИ ПЕРІОДУ ЗУНР

Коломиєць Володимир Кисілевський — зв'язковий УГА при Британській військовій місії в Одесі. За дорученням генерала УГА А. Ціріца доставляв з важливими документами до диктатора ЗУНР Е. Петрушевича у Відень (Австрія).

Коломиєць Ярослав Біберович — посол ЗУНР у Будапешті (Угорщина) в 1919 — 1921 рр. Отаман УГА.

У березні 1919 р. до Коломиї прибув американський дипломат Чарльз Блументаль. Він повертався з Одеси через Будапешт, а потім повинен був відвідати Відень і Варшаву. Коломийській українській владі він сказав, що Антанта допомагатиме молодій Українській державі, що Львів буде українським, а також українцям привезуть харчову підмогу. Високий гість, зокрема, наголосив, що румуни при зустрічі з ним представили українців як поганих людей, однак він переконався в протилежному. (За коломийською газетою «Покутський вістник» від 16 березня 1919 р.)

Двадцятого березня 1919 р. до Коломиї приїхала швейцарська місія Червоного Хреста у супроводі Державного секретаря УНР Івана Макуха: голова — доктор Фрік, члени місії — доктор Мікіє і доктор Проскурніцька. Їх приймали в Окружній Військовій Команді: окружний військовий командант Теодор Примак — українською мовою, а повітовий державний секретар Іван Стрийський — німецькою. Доктор Фрік подякував коломийцям російською мовою. Відтак високі гості звиджували місцеві лічниці в супроводі штабового лікаря Петра Петрушевича, окружного і санітарного інспектора Зіновія Левицького і повітового лікаря Володимира Кобринського. О другій годині в харчівні 24 полку піхоти ім. Дорошенка відбувся спільний обід. Перший тост по-німецьки промовив доктор Левицький з вірою в те, що Антанта не залишить напризволяще українців; за ним по-німецьки говорив посол Гриць Тимошук, нагадавши гостям, що Європа могла розвиватися тому, що Україна захищала її кров'ю своїх синів і дочок від азійських орд і що Європа мала б це пам'ятати й оцінювати. Пані Левицька по-українськи розповідала гостям про діяльність Червоного Хреста в Коломиї. Доктор Кирило Трильовський у своєму тості зробив наголос на Швейцарії, її історії і здобутті незалежності та повазі до демократичних цінностей. Голова місії, доктор Фрік російською мовою сказав, що Антанта бачить, як Україна бореться за свою незалежність і допоможе українцям. А доктор Мікіє признався, що у Варшаві поляки відраджували місії їхати в Галичину. (За коломийською газетою «Покутський вістник» від 23 березня 1919 р.)

П'ятого квітня 1919 р. коломийська влада знову вітала в місті аж дві місії — американську і сербську. Першу репрезентували пан Бахман і капітан Рейслер у супроводі полковника Армії УНР Олександра Удовиченка та міністра внутрішніх справ Василя Строменка. Другу — полковник Попович і його секретар Попович. А також були начальник штабу Корпусу УСС, полковник Юрій Отмарштайн і сотник Армії УНР Сергій Байло, який їхав до Української місії у Варшаві. Коломийська влада зустрічала їх на залізничному двірці, а потім була спільна вечеря у харчівні 24 полку піхоти. Там до них звернулися з короткими привітаннями командант, сотник Теодор Примак та посол Української Національної Ради Гриць Тимошук. Американська місія цікавилася ситуацією, про яку повинна була доповісти на Міровій конференції, а сербські гості наголосили на потребі тіснішої співпраці з українцями. (За коломийською газетою «Покутський вістник» від 6 квітня 1919 р.)

Начальник штабу Окружної Військової Команди в Коломій, сотник УГА Володимир Бемко (крайній ліворуч), французький журналіст Дюбуши, чернець-редемпторист, капелан УГА Франц Йосиф Ксаверій Бонн, старшина УГА Іван Коссак. Коломия, травень 1919 р.

Остання резолюція (жовтирів:) Всенародне віче з дня 4. мая в Коломій просить французького журналіста подати в заграничні газети, що коли Поляки не будуть инакше поступати з нашими полоненими та інтернованими, то ми будемо за одного нашого двох Поляків карати.

З коломийської газети «Покутський вістник» за 8 травня 1919 р.

Останнім з цих західних місіонерів був французький журналіст Dubouche (Дюбуши) з часопису «Le Petit Parizien» («Маленький парижанин»). На світліні бачимо помилкову дату з грудня 1918 р., хоча йдеться про 4 травня 1919 р. Тоді в Коломиї відбувалося останнє велелюдне віче перед польською окупацією. Зійшлося приблизно 10. 000 осіб. Були присутні чи виступали держсекретар внутрішніх справ ЗУНР Іван Макух, секретар УНРади Роман Перфецький, послі-депутати УНРади Гриць Дувірак, Гриць Тимошук, Петро Шекерек-Доників та інші. Вічани з тривогою говорили про майбутнє України. Виступив французькою мовою місьє Дюбуши, якого газета назвала Дебіше, який пообіцяв донести до французьких читачів правду про українську реальність. Віче прийняло резолюцію, останній пункт з якої публікується на попередній сторінці. *(За коломийською газетою «Покутський вістник» від 8 травня 1919 р.)*

На раритетній світліні бачимо наших Володимира Бемка та Івана Коссака, а також французького журналіста Дюбуши та відомого ченця-редемпториста Франца Йосифа Ксаверія Бонна (1882 — 1945) з Бельгії. Він був капеланом, четарем УГА, а також членом української делегації для перемовин з Антантою (1919) та членом дипломатичної місії УНР у Ватикані (1919 — 1920).

До слова, газета «Le Petit Parizien» — це одна з найвідоміших французьких газет, яку видавали впродовж 1876 — 1944 рр., і яка у 1918 р. досягла тримільйонного накладу. Залишається дізнатися, що там про коломийські реалії написав Дюбуши...

Українські делегати Микола Левицький, Олександр Севрюк, Микола Любинський на Берестейській мировій конференції, в якій також брав участь як довірений і вправний стенограф, підхорунжий УСС Ігор Федів з Коломиї. 1918 р.

Наші попередники не гірше від нас розуміли українські політичні реалії, робили правильні політичні й історичні наголоси та висновки, що в цьому світі нам, українцям, треба покладатися хіба на власні сили. Однак навіть якби ми виступили згуртовано й однодумно, то й тоді не могли б боротися на всі боки. Адже саме проти України впродовж століть сусіди застосовують підступний прийом — б'ють одночасно з усіх боків. Проти жодного європейського народу не застосовували ніколи таких брутальних методів. Поляки могли легко відбудувати й утвердити свою державу в 1918 — 1919 роках, бо їм ніхто не заважав. Тому вони вирішили завадити нам.

І, врешті, чим скінчилися ці вояжі закордонних шпигунських місій? А скінчилися, як знаємо, для України розчаруванням і трагедією. Європа дозволила вторгнутися у травні 1919 р. на територію Західної України польській вишколеній Армії генерала Галлера. Цю армію укомплектувала, озброїла й профінансувала Антанта і США у Франції з умовою, що вояки Галлера будуть боротися проти більшовицьких військ і в жодному разі не проти УГА. Однак польська влада не дотримала обіцянки і спрямувала Армію Галлера саме проти УГА. Історія, на жаль, нікого нічого не вчить...

Олександр ОЛЕСЬ
(1878 — 1944)

ПАМ'ЯТАЙ!

*Коли Україна за право життя
З катами боролась, жила і вмирала,
І ждала, хотіла лише співчуття,
Європа мовчала.*

*Коли Україна в нерівній боротьбі
Вся сходила кров'ю і слізьми стікала
І дружної помочі ждала собі,
Європа мовчала.*

*Коли Україна в залізнім ярмі
Робила на пана і в ранах орала,
Коли ворушились і скелі німі,
Європа мовчала.*

*Коли Україна криваві жнива
Зібравши для ката, сама умирала
І з голоду навіть згубила слова,
Європа мовчала.*

*Коли Україна життя прокляла
І ціла могилою стала,
Як сльози котились і в демона зла,
Європа мовчала.*

22.08.1931 р.

VI

POST SCRIPTUM

*А як впаду в лютім бою —
Не журись!
Я повернуся до Тебе
Ще колись.*

*З тихим сумерком прилину
В твою хатку знову —
Прийде привид мій в гостину
І моя любов...*

Мирослав ІРЧАН.

З вірша «Перед боєм», 28 березня 1919 р.

Сусіди-слов'яни й неслов'яни, православні й католики, вкотре утопили в крові Українську незалежність і державу, знищили й покалічили мільйони українців. Все це стало можливим завдяки їхньому одностайному прагненні відкряти для себе шмат української території, при мовчазному потуранні провідних європейських держав. Поляки, на жаль, забули мудру пораду своїх предків: «Без вільної України нема вільної Польщі». Захопивши Галичину у 1919 р., Польща автоматично стала сусідом радянської Росії, а через 20 років її дуже швидко розполовинили Німеччина й СРСР і поляки дорого заплатили за таке сусідство.

ЗУНР (ЗО УНР) й УГА перестали існувати. Тисячі стрільців укрили своїми тілами рідну землю, тисячі потрапили до російського й польського полону, були знищені в совітських концтаборах, томилися в чеських та польських «задротяних республіках». Тисячі повернулися додому каліками. Майже всіх переслідували.

25 травня 1919 р. Покуття окупувала Румунія, а потім — Польща. Поляки після того, як українські війська покинули Коломию, взялися наводити тут свій порядок: проводили масові арешти національно-свідомих українців, робили ревізії по домівках, грабували майно, всіляко ганьбили українців, а також не могли простити місцевим гебреям за підтримку влади ЗУНР. Хто з української влади не емігрував — того заарештовували, били й вимагали лояльності до нової держави, Польської. Їм не давали праці, переслідували членів їхніх сімей.

Польська держава міжвоєнного періоду дбала не так про розвиток своєї нації, як про те, щоби спольщити західних українців та утримати їх за будь-яку ціну у своїх руках. Досі неможливо збагнути, як цей слов'янський народ, що дав світові багато справді визначних людей, а також відзначався релігійністю, так жорстоко й цинічно збиткувався з українців. Польська окупаційна влада мала на українців страшні концтабори, душила українську мову, закривала українські товариства, переводила українські школи на польські, організовувала вбивства, погроми, підпали, т. зв. пацифікацію — нечувану акцію для культурних народів. Про все це добре пише на основі історичних документів відомий український письменник, коломиєць Михайло Андрусак у книжках «Залізо у вогні», «Покоління крицевих», «Дух і кров».

Українці не могли простити полякам знищення ЗУНР та нове національне приниження. Тому й зародився рух опору — Українська Військова Організація (УВО), яка перетворилася на Організацію Українських Націоналістів (ОУН) та стала захисником української гідності.

У перші дні польська влада заарештувала місцевих керівників ЗУНР/ЗО УНР, зокрема команданта ОВК в Коломиї, сотника УГА Теодора Примака. Цей факт залишається маловідомим, а світлина з «Воскресінецького альбому», на якій зафіксовано арешт цього видатного діяча, — раритетною (*дивись ліворуч*).

Чи не найбільшого розголосу в ті чорні для українців дні набув процес над санітарним шефом ОВК в Коломиї Петром Петрушевичем. Польська влада заарештувала цього авторитетного й досвідченого військового лікаря, повезла до Львова, де впродовж 18 місяців тривало слідство, сфабриковане польськими прокурорами й таємною поліцією. Авторитетному докторові, який пройшов Першу світову війну, інкримінували нечувані злочини під час української влади в Коломиї, а насамперед — проти польських жовнірів у таборі полонених на Косачеві в Коломиї. Польська шовіністична преса через уста польських каральних органів відверто брехала про «косачівське пекло», де нібито мордували польських військовополонених та про «косачівського ката», тобто доктора Петрушеви-

ча. Однак великий задум жорстоких і цинічних польських прокурорів закінчився поразкою, оскільки свідки говорили протилежно. І тут треба віддати належне простим військовополоненим полякам, які мали на Косачеві більш-менш непогані умови, як на свій статус і на воєнний період. Зі спогадів очевидців відомо, що з польських військовополонених не збиткувалися, давали їсти, навіть тричі на тиждень м'ясо, надавали можливу медичну допомогу та можливість працювати по фільварках у місцевих польських дідичів. Утримання польських жовнірів під вартою на Косачеві було набагато ліпшим, ніж утримання українських вояків по польських таборах. І в цьому була велика заслуга доктора Петрушевича, якого польська влада змушена була звільнити.

Бараци для військовополонених на Косачеві. Коломия, 1919 р. (Світлина з «Воскресінецького альбому»).

«Диплом» косачівських військовополонених.
1919 р. (з «Воскресінецького альбому»).

Викривлення історичних подій 1918 — 1919 рр. почалося відразу після встановлення польської влади в Галичині. Так у польському журналі «Tygodnik Ilustrowany» (Варшава) за 18 січня 1919 р. читаємо: «Польські в'язні, які поверталися з Росії, пограбовані до нага українцями, сотнями гинули на морозі. Знімок з Коломиї, зроблений 15 грудня 1918 року. З інших міст Галичини (Стрий) повідомляють про такі самі факти» (переклад з польської авторів).

Віднайдений недавно вартісний документ тієї доби, який ми умовно назвали «Воскресінецьким фотоальбомом», має таку саму фотографію, однак до нього інший підпис українською і польською мовами: «В 18 році москалі побиті коло нашого цвинтаря, де жиди їх розібрали до нага, бо шукали одновірців обрізаних». Отже, це були загиблі ще в період Першої світової війни російські солдати й офіцери, а місцеві коломийські гебреї перевіряли, чи там нема їхніх одновірців, щоби поховати їх по-іудейськи (ці фотографії вміщені на наступній сторінці).

І таких прикладів, на превеликий жаль, чимало. Та незважаючи на минуле, народи Польщі й України хочуть жити в мирі й добросусідстві, розвивати співпрацю, подавати приклади європейської толерантності.

Війна не приносить
щастя ні тому, хто
переміг, ні тому, хто
програв...

Військовополонені
на Косачеві. 1919 р.
(з «Воскресінецького
альбому»).

Jeńcy polscy, wracają-
cy z Rosyi, obrabowa-
ni przez Ukraińców
prawie do naga, gina
setkami na mrozie.
Obrazek z Kołomyi,
zdjęty w dniu 15-ym
grudnia 1918-go roku.
Z innych miast Wschod-
niej Galicyi (Stryj)
donoszą o takich sa-
mych faktach.

З варшавського журналу

З «Воскресінецького альбому»

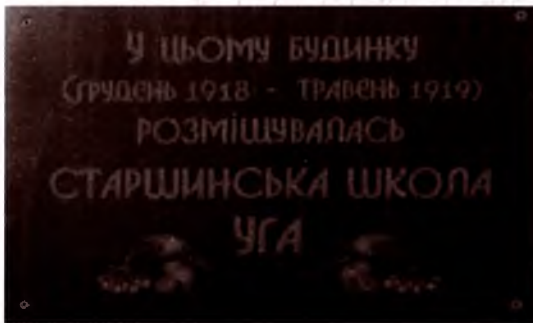
2. А ПЕРЕМОЖЕНІ — ПЕРЕМОГЛИ!

Хоч галичани 1919 р. втратили державність, програли, але не забули ту стрілецьку славу. Незважаючи на заборону й небезпеку, існувала література й мистецтво на стрілецьку тему, люди співали стрілецькі пісні, клали хрести й символічні могили на честь вояків, які боролися за незалежну Україну. Особливо це було помітно на Коломийщині.

У музеї Гуцульщини в 1920-і — 1930-і збирали світлини й документи з періоду ЗУНР, які в період СРСР передали на зберігання довіреним особам. Частину з них віднайдено аж у 1990-і. Деякі вартісні речі з періоду Української держави 1918 — 1919 рр. переховали національно-свідомі, сміливі місцеві люди, які витягли зі своїх сховків родинні й національні раритети аж недавно. Дещо опинилося в колекціонерів.

Коломийці пам'ятають хату на вул. І. Франка з написом на фронтоні «Нірвана» (на фото нижче ліворуч). Але мало хто знає, що там мешкали колишні старшини УГА, сотники Євген Глушкевич та Степан Слюсарчук, які підтримували вогнище стрілецької слави.

Пам'ятна таблиця. Коломия, 2008 р.

Символічна стрілецька могила на Монастирку. Коломия, 1930-і.

*Пам'ятна таблиця.
Коломия, 2008 р.*

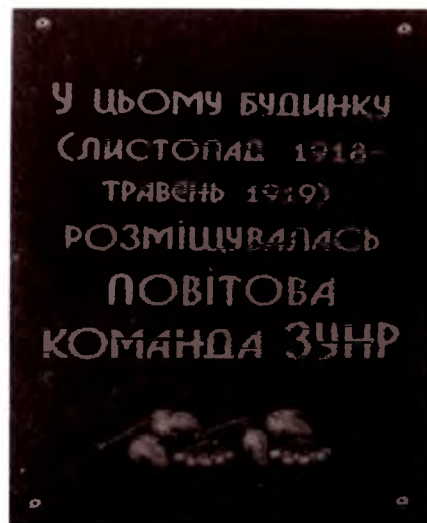
*Коломийці традиційно вшановували борців
за волю України. 1942 р.(?)*

Здається, у кінці 1920-х, за українським звичаєм, на давньому цвинтарі Монастирку національно-свідомі коломийці висипали символічну стрілецьку могилу, встановили на ній хрест та у певні святкові дня відправляли там служби Божі за приявності сотень місцевих українців. Цю традицію перервали тільки в період СРСР.

З нагоди 10-річчя ЗУНР у м. Відні (Австрія) українські діячі замовили емальовану медаль «1918 — 1928», якою нагороджували колишніх вояків УГА та діячів ЗУНР. Такі медалі таємно отримали й деякі старшини на Коломийщині, але про це довідалася польська таємна поліція та проводила спеціальне слідство.

Військовий меморіал УСС й УГА. Коломия, 2008 р.

*Пам'ятна таблиця.
Коломия, 2008 р.*

Після проголошення Перебудови в СРСР перші велелюдні патріотичні акції в Коломиї також були пов'язані з січовим стрілецтвом: віча, служби Божі на символічній могилі на Монастирку. Особливим був концерт стрілецької пісні, який відбувся в листопаді 1989 р. у Будинку залізничників. Пам'ятними були першолистопадкові дні 1998-го та 2008-го років. Низка коломийських вулиць у 1990-і названа на честь відомих вояків УГА та діячів ЗУНР, а 2008 р. встановлено три пам'ятні таблиці на честь ЗУНР та УГА.

Велика заслуга в поширенні історичної правди, у дослідженні цього періоду в Коломиї належить громадському й культурному діячеві, славної пам'яті Ярославові Полатайчукові. Він був ініціатором різних стрілецьких заходів, а також упорядкував вартісну першу книжку «А ми тую стрілецьку славу збережемо...» (Коломия: Вік, 1999), в якій зібрано інформацію про перебування в лавах УСС, УГА й Армії УНР учнів Коломийської гімназії.

На Коломийщині від кінця 1980-х знову вирости символічні могили борцям за волю України. Частково їх описав відомий письменник і краєзнавець Микола Васильчук у книжці «За волю України» (Івано-Франківськ: Облвидав «Галичина», 1991. — 32 с.). Кожне відкриття стрілецької могили перетворювалося на велелюдну політичну й культурну акцію.

На Коломийщині, в Україні та в діаспорі побачила світ низка книжок на тему ЗУНР й УГА. Зокрема, колишній хорунжий УСС Дмитро Микитюк з Раківчика став ініціатором і фундатором 4-томника «Українська Галицька Армія» (Вінніпег, Канада, 1958 — 1968). Професор Іван Монолатій, уродженець Коломиї, видав фундаментальну працю «Місто двох республік і диктатури» (Івано-Франківськ, 2018). Велику й вартісну збірку на тему ЗУНР й УГА має народний депутат України Юрій Тимошенко з Коломиї.

Хорунжий УСС й УГА, популяризатор
стрілецтва Дмитро Микитюк
(1897, с. Раківчик, Україна —
1984, м. Вінніпег, Канада)

Громадський діяч, популяризатор
стрілецтва Ярослав Полатайчук
(1932, с. Старі Кути — 2013, м. Коломия)

**А УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА, ЗА ЯКУ БОРОЛИСЯ ВОЯКИ УГА,
ТАКИ Є!**

ЗМІСТ

I. І ЗАЙШЛО ЦІСАРСЬКЕ СОНЦЕ... 1918 р.....	3
II. І ВДАРИВ УКРАЇНСЬКИЙ ГРІМ.....	9
1. ТРИВОЖНА НІЧ, ПРЕКРАСНИЙ ДЕНЬ!.....	10
2. В РІДНІМ МІСТІ — РІДНА ВЛАДА.....	16
3. ГРОМАДА — ВЕЛИКИЙ ЧОЛОВІК.....	29
4. ЦЕРКВА І ШКОЛА.....	36
5. А МУЗИ НЕ МОВЧАЛИ.....	41
III. КОЛОМИЙСЬКА ОКРУГА.....	51
1. КОЛОМИЙСЬКИЙ ПОВІТ.....	53
✓ 2. ГОРОДЕНКІВСЬКИЙ ПОВІТ.....	57
✓ 3. ПЕЧЕНІЖИНСЬКИЙ ПОВІТ.....	59
✓ 4. СНЯТИНСЬКИЙ ПОВІТ.....	61
✓ 5. КОСІВСЬКИЙ ПОВІТ.....	63
IV. РІДНЕ ВІЙСЬКО.....	67
1. ОКРУЖНА ВІЙСЬКОВА КОМАНДА В КОЛОМИЇ.....	69
2. ГЕРОЇЧНІ КОЛОМИЙСЬКІ ПОЛКИ.....	74
3. ГУЦУЛЬСЬКИЙ КУРІНЬ УГА.....	79
4. СТАРШИНСЬКА ШКОЛА ПІХОТИ В КОЛОМИЇ.....	82
5. КОЛОМИЙЦІ НА ФРОНТАХ.....	87
V. МІСІЇ ІЛЮЗІЙ.....	97
VI. POST SCRIPTUM.....	103
1. ГОРЕ ПЕРЕМОЖЕНИМ!.....	104
2. А ПЕРЕМОЖЕНІ — ПЕРЕМОГЛИ!.....	108

Вартісні матеріали та інформацію до цієї книжки надали: Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського (генеральний директор Ярослава Ткачук), Василь Антонюк (м. Коломия), Роман Білик (смт Заболотів), Мирослав Близнюк (м. Івано-Франківськ), Микола Вітенко (м. Івано-Франківськ), Олег Волощук (м. Коломия), Василь Гаврищук (смт Печеніжин), Олександр Каглян (м. Городенка), Валерій Ковтун (м. Коломия), Іван Лудчак (с. Нижній Вербіж), Василь Максим'юк (с. Мишин), Василь Нагірний (м. Коломия), Михайло Петрів (м. Коломия), Володимир Ревчук (м. Івано-Франківськ), Іван Романюк (м. Городенка), Михайло Томенчук (м. Київ), Іван Турецький (м. Львів), Любомир Чопенко (м. Коломия). Усім їм висловлюємо щирі вдячність.

Микола Савчук. Володимир Гавриленко. Коломия. ЗУНР/ЗО УНР. Фотоальбом.

Авторська редакція
Коректура Ірини Савчук
Дизайн і верстка Ростислава Повшанюка

Коломийська міська рада
78203 м. Коломия, проспект Михайла Грушевського, 1
тел. (03433) 5-07-60
tower.ko@ukr.net

Здано до складання 31.08.2018 р. Підписано до друку 7.09.2018 р.
Вид. № 990. Замовлення 21926. Наклад 500 примірників.
Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 13.485. Папір крейдований. Друк офсетний.

Видавничо-поліграфічне товариство «Вік» ЛТД.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК, №4640 від 29.10.2013 р.
ТДВ «Коломийська друкарня ім. Шухевича».
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ІФ, №15 від 18.07.2001 р.

78200, Коломия, Гетьмана І. Мазепи, 235. Тел. (03433) 2-49-37, 5-14-14.

КОЛОМИЙСЬКІ ГЕРОЇ.

У згадженню штабу гал. армії з 16-го квітня говориться знову про хоробрі наступи коломийських курій, про героїське поведіння їх командантів штабана Тівкля та пор. Димкова. Перший з особисто провадив проти наступ, щоби вирвати закам заняті ними позиції під Львовом, — другий кинувся в бій на чолі свого пробоевого курія і у при тім тяжкому зраненню.

Не перший раз чує наша суспільність хоробре поведіння коломийських частин. Від самого початку нашої визвольної боротьби станули коломийські курії делізним муром для зацати рідної землі. Вони перші поспішили в листопаді тамтешньою на поміч zagrożеному Львову і при наступних боях о відбиття Львова йшли наші хоробрі сини Покуття, наші гуцульські герої, з неописавної відвагою та бравурою. А вчорашня звіде-

